

Μακεδονικά

Τόμ. 22, Αρ. 1 (1982)

Τα ανθρωπωνύμια της Δυτικής Μακεδονίας κατά τη Ρωμαιοκρατία με βάση τις επιγραφικές μαρτυρίες

Δημήτρης Κ. Σαμσάρης

doi: [10.12681/makedonika.524](https://doi.org/10.12681/makedonika.524)

Copyright © 2014, Δημήτρης Κ. Σαμσάρης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σαμσάρης Δ. Κ. (1982). Τα ανθρωπωνύμια της Δυτικής Μακεδονίας κατά τη Ρωμαιοκρατία με βάση τις επιγραφικές μαρτυρίες. *Μακεδονικά*, 22(1), 259–294. <https://doi.org/10.12681/makedonika.524>

ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝΥΜΙΑ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΡΩΜΑΙΟΚΡΑΤΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ*

Στὸ Τμήμα Ἀρχαιολογικῶν Ἐρευνῶν τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ '78 προετοιμάζουμε τὴν ἔκδοση ἑνὸς Corpus ἀρχαίων ἐπιγραφῶν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας¹. Ἡ ἔκδοση ὅμως αὐτὴ θὰ καθυστερήσει ἀκόμη γιὰ λόγους ἀνεξάρτητους τῆς θέλησῆς μας. Γι' αὐτὸ θεώρησα σκόπιμο νὰ δώσω στὴ δημοσιότητα τὰ πιδ ἑνδιαφέροντα στοιχεῖα ποὺ προσφέρει τὸ ἐπιγραφικὸ ὕλικὸ ποὺ ἔχουμε συγκεντρώσει ὥς τώρα, ὥστε νὰ διαφωτιστοῦν ὀρισμένες ἄγνωστες πτυχὲς τῆς πολιτιστικῆς ἱστορίας τῆς μακεδονικῆς αὐτῆς περιοχῆς. Ἔτσι, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ '82 καὶ τὸ Μάη τῆς ἴδιας χρονιάς στὸ «Γ' Συμπόσιο Ἱστορίας-Λαογραφίας-Γλωσσολογίας Δυτικομακεδονικοῦ χώρου» καὶ στὸ «Γ' Πανελλήνιο Ἱστορικὸ Συνέδριο», ποὺ ἔγιναν ἀντίστοιχα στὴ Θεσσαλονίκη, μίλησα γιὰ τὶς λατρεῖες καὶ τοὺς θρησκευτικοὺς θεσμοὺς στὴ Δυτικὴ Μακεδονία κατὰ τὴ ρωμαϊοκρατία μὲ βάση τὶς ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες². Ἐδῶ θὰ ἐπιχειρήσω νὰ παρουσιάσω καὶ νὰ ἀναλύσω τὸ ἀνθρωπωνυμικὸ ὕλικὸ ποὺ προσφέρουν οἱ ἐπιγραφὲς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας.

Ἀπὸ τὴν ἀνθρωπωνυμολογικὴ ἔρευνα ποὺ κάναμε διαπιστώσαμε ὅτι στὶς ἐπιγραφὲς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ποὺ ἔχουμε μελετήσει ὥς τώρα καὶ ποὺ χρονολογοῦνται ἀπὸ τὰ μέσα περίπου τοῦ 2ου π.Χ. ὥς τὰ μέσα τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνα, μνημονεύονται συνολικὰ 454 παραδείγματα ἀνθρωπωνυμίων· ἀπὸ αὐτὰ τὰ 25 παραδόθηκαν στὶς ἐπιγραφὲς ἑλλειπῇ καὶ εἶναι δύσκολο νὰ συμπληρωθοῦν μὲ ἀπόλυτη βεβαιότητα³. Ἀπὸ τὴ στατιστικὴ πάλι ἔρευ-

* Τὸ κείμενο τῆς ἐργασίας αὐτῆς ἀποτελέσει ἀντικείμενο ἀνακοίνωσης στὸ «Ἡ' Διεθνὲς Συνέδριο Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς Ἐπιγραφικῆς (Ἀθήνα, 3-9 Ὀκτώβριον 1982)».

1. Βλ. «Μακεδονικά» 20 (1980) 561-562.

2. Βλ. Δ. Σ α μ σ ἄ ρ η, Ἀπὸ τὸ μελλοντικὸ Corpus ἀρχαίων ἐπιγραφῶν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Οἱ ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες σχετικὰ μὲ τὶς λατρεῖες τριῶν θεοτήτων στὴν Ἐπιμώτιδα καὶ Ἑορδαία κατὰ τὴν περίοδο τῆς ρωμαϊοκρατίας, «Πρακτικὰ Γ' Συμποσίου Ἱστορίας-Λαογραφίας-Γλωσσολογίας Δυτικομακεδονικοῦ χώρου» (Θεσσαλονίκη, Ἀπρίλιος 1982) (ὑπὸ ἐκτύπωση)· τ ο ὕ ἱ δ ι ο υ, Ἀπὸ τὸ μελλοντικὸ Corpus ἀρχαίων ἐπιγραφῶν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Οἱ λατρεῖες τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας κατὰ τὴ ρωμαϊοκρατία σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες. Ἀνακοίνωση στὸ «Γ' Πανελλήνιο Ἱστορικὸ Συνέδριο (Θεσσαλονίκη, Μάης 1982)».

3. Βλ. τὸν ἀνθρωπωνυμικὸ κατάλογο ποὺ παραθέτουμε στὸ τέλος τῆς ἐργασίας.

να σχετικά με τη γεωγραφική κατανομή των ανθρωπωνυμίων, πού τὰ ἀποτελέσματά της συνοψίζονται στὸν παρακάτω πίνακα, ἀποδείχθηκε ὅτι, μὲ βάση τὴν ἀρχαία γεωγραφική διαίρεση τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας¹, ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν ανθρωπωνυμίων μαρτυρεῖται σὲ ἐπιγραφὲς τῆς Ἑλιμιώτιδας, ἡ ὁποία ἦταν καὶ ἡ μεγαλύτερη σὲ ἔκταση καὶ πληθυσμὸ περιοχῇ (βλ. πῶς κάτω τὸν χάρτη τοπογραφικῆς κατανομῆς τῶν ανθρωπωνυμίων). Ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες τρεῖς περιοχὲς (Ὁρεστίδα, Ἑορδαία καὶ ἑλληνικὸ τμήμα τῆς Λυγκηστίδας), πού εἶχαν τὴν ἴδια περίπου ἔκταση, προηγεῖται σὲ ποσοστὸ ανθρωπωνυμίων ἡ Ὁρεστίδα, πού ἦταν ἡ πῶς ἀραιοκατοικημένη περιοχή. Αὐτὸ ὅμως ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι στὴν περιοχή αὐτὴ βρέθηκε τὸ περίφημο δόγμα τῶν Βατυναίων², πού διέσωσε ἕνα κατάλογο ἀπὸ 100 ὀνόματα. Ἐτσι, ἂν δὲν ὑπῆρχε ὁ τυχαῖος αὐτὸς παράγοντας, κανονικὰ θὰ ἐρχόταν δεύτερη σὲ ποσοστὸ ανθρωπωνυμίων ἡ Λυγκηστίδα, τρίτη ἡ Ἑορδαία καὶ τελευταία ἡ Ὁρεστίδα, πράγμα πού θὰ ἀνταποκρινόταν καὶ στὴ δημογραφικὴ πραγματικότητα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Τέλος, ἀπὸ τὴ στατιστικὴ ἔρευνα προέκυψε ὅτι ἀπὸ τὰ 454 συνολικὰ παραδείγματα ανθρωπωνυμίων τὰ 335 (δηλ. ἕνα ποσοστὸ 73,8%) εἶναι ἑλληνικά καὶ τὰ 119 (δηλ. ἕνα ποσοστὸ 26,2%) ξένα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝΥΜΙΩΝ

Περιοχὴ	Συνολικὸς ἀριθμὸς παραδειγμάτων ανθρωπωνυμίων	Ἑκατοστιαία ἀναλογία
Ἑλιμιώτιδα	190	41,8 %
Ὁρεστίδα	111	24,5 %
Λυγκηστίδα	93	20,4 %
Ἑορδαία	60	13,2 %

¹ *Ἑλληνικά ανθρωπωνύμια*. Τὰ ἑλληνικά ανθρωπωνύμια, ὅπως δείχνουν τὰ στατιστικὰ δεδομένα, εἶναι σχεδὸν τριπλάσια ἀπὸ τὰ ξένα. Ἀπὸ τὰ ανθρωπωνύμια αὐτὰ τὰ 190 (δηλ. ἕνα ποσοστὸ 56,7%) ἔχουν πανελλήνιο χαρακτῆρα, δηλαδὴ εἶναι κοινὰ σὲ ὅλο τὸν ἑλληνικὸ καὶ ἐξελληνισμένο κόσμο, καὶ μποροῦν νὰ διακριθοῦν σὲ ὀκτὼ κατηγορίες: 1) *θεοφόρα* (Ἀπολλόδωρος, Ἀρτεμίδωρος, Διογένης, Διονύσιος κ.λ.π.), 2) *μυθολογικά* (Θησεύς, Ἰώλαος

1. Βλ. Μ. Δήμιτσα, Ἀρχαία γεωγραφία τῆς Μακεδονίας, II, Ἀθήνα 1874, 68 κ.ἑ. F. P a r a z o g l o u, Makedonski gradovi u rimsko doba, Skopje 1957, 167 κ.ἑ. N. G. L. H a m m o n d, A History of Macedonia, I. Historical Geography and Prehistory, Oxford 1972, 102 κ.ἑ.

2. JHS 33 (1913) 339.

κ.ἄ.), 3) ἱστορικά (Ἀτρείδης, Λεωνίδας κ.ἄ.), 4) ὀνόματα ποὺ δείχνουν φυσικὲς ἢ ἡθικὰς ιδιότητες (Εὐτακτος, Εὐχειρος, Λογικὴ κ.ἄ.), 5) ὀνόματα ποὺ ἐκφράζουν ἐλπίδες ἢ ἄλλες ιδέες τῶν γονέων (Ἐπιχάρης, Εὐτύχης, Εὐφρόσυνος, Πολυχάρης κ.ἄ.), 6) ὀνόματα δανεισμένα ἀπὸ τὴ φύση (Λέων, Λεωνῆς

Χάρτης τοπογραφικῆς κατανομῆς τῶν ἀνθρωπωνυμίων
στὸ Δυτικομακεδονικὸ χῶρο.

Λύκος, Μέλισσα, Μόσχος, Ποτάμων, Σελήνη, Ὕακινθος κ.ἄ.), 7) ἐθνικὰ ἢ ὀνόματα πόλεων χρησιμοποιούμενα ὡς ἀνθρωπωνύμια (Θεσσαλονίκη, Νεικόπολις, Παριανὸς) καὶ 8) ὀνόματα ποὺ ἔχουν σχέση μετὰ τὸν πόλεμο (Νει-

κόμαχος, Ἰππόστρατος, Νικόστρατος, Πολύστρατος, Πρατονεΐκης, Νίκαια, Θεσσαλονίκη κ.ἄ.). Στὴν κατηγορία αὐτὴ μποροῦν νὰ ὑπαχθοῦν καὶ τὰ δνόματα πολλῶν μυθικῶν ἢ ἱστορικῶν προσώπων, ποὺ εἶναι γνωστὰ γιὰ τὸν ἥρωϊσμό καὶ τὶς πολεμικὲς τοὺς ἱκανότητες (Θησεύς, Διομήδης, Μενέλαος, Λεωνίδα κ.ἄ.).

Ἐπίσης, ἀνάμεσα στὰ ἑλληνικὰ ἀνθρωπωνύμια ὑπάρχουν τρία ἱστορικὰ ἡπειρωτικὰ (Νεοπτόλεμος, Ὀλυμπίας, Πύρρος) καὶ ἓνα θεσσαλικὸ (Θεόττας). Ἰδιαίτερα ὅμως αὐξημένος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν μακεδονικῶν ἀνθρωπωνυμίων ποὺ ἀνέρχονται σὲ 145 καὶ ἀντιπροσωπεύουν τὸ 43,3% τοῦ σύνολο τῶν ἑλληνικῶν ἀνθρωπωνυμίων. Ἀπὸ τὰ μακεδονικὰ δνόματα πιὸ συχνὰ μαρτυροῦνται στίς ἐπιγραφὰς τὰ ἀκόλουθα ἱστορικά: Φίλιππος (17 παραδείγματα τοῦ δνόματος), Ἀλέξανδρος (17 παραδείγματα), Ἀντίγονος (12 παραδείγματα) Ἀμύντας (9 παραδείγματα), Δημήτριος (7 παραδείγματα), Λυσίμαχος (6 παραδείγματα), Περμενίων (6 παραδείγματα), Κλεῖτος (5 παραδείγματα) καὶ Νεϊκάων (5 παραδείγματα). Ἄλλα μακεδονικὰ δνόματα (ἱστορικὰ καὶ κοινὰ), ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔχουμε ἀπὸ ἓνα ὡς τέσσερα παραδείγματα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Ἀδέα, Ἀντίοχος, Ἀντίπατρος, Ἀρραβαῖος, Ἀρπαλος, Ἀρριδαῖος, Ἀρχέλαος, Ἀσανδρος, Ἀτταλος, Βερενίκη, Δαβρείας, Θεσσαλονίκη, Κάσσανδρος, Κίλλης, Κλεονεΐκη, Κλεοπάτρα, Κοῖνος, Κοπρία (θηλ.), Κρατεύας, Νε(ε)κόλαος, Ὀρέστης, Περδίκκας, Πτολεμαῖος, Φίλα, Φιλώτας καὶ Φιλωτέρα¹. Ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ μακεδονικὰ αὐτὰ δνόματα εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς τοπικῆς ἀνθρωπωνυμικῆς παράδοσης τῆς Ἄνω Μακεδονίας². Συγκεκριμένα πρόκειται γιὰ χαρακτηριστικὰ ἱστορικὰ δνόματα τῶν ἑλιμιωτῶν (Ἀρπαλος, Ἀρριδαῖος, Κοῖνος), τῶν Ἑορδῶν (Πτολεμαῖος, Κρατεύας), τῶν Ὀρεστῶν (Ἀντίοχος, Περδίκκας) καὶ τῶν Λυγκηστῶν (Ἀρραβαῖος).

Τὸ αὐξημένο ποσοστὸ τῶν μακεδονικῶν ὀνομάτων δίνει μιὰ ἰδιαιτέρω τὴν ἀνθρωπωνυμικὴ φυσιογνωμία τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, ποὺ τὴν κάνει νὰ ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη Μακεδονία. Τὸ ἀνθρωπωνυμικὸ αὐτὸ φαινόμενο ὀφείλεται πιθανῶς σὲ δύο παράγοντες: στὴν ἀναβίωση γενικὰ τοῦ «ἐθνικοῦ» αἰσθήματος τῶν Μακεδόνων κατὰ τὴν αὐτοκρατορικὴ ἐποχὴ, ποὺ ἐκδηλώνεται καὶ μὲ τὴν ἀλεξανδρολατρεῖα³, καὶ εἰδικό-

1. Γενικὰ γιὰ τὰ μακεδονικὰ ἀνθρωπωνύμια βλ. O. Hoffmann, *Die Makedonen, ihre Sprache und Volkstum*, Göttingen 1906, 116-231. I. Russu, *Macedonica* (Onomasticon), «Ephem. Dacoromana» 8 (1938) 114-221. J. Kalléris, *Les anciens Macédoniens. Étude linguistique et historique*, I, Athènes 1954, 289-297.

2. Βλ. O. Hoffmann, ὁ.π., 153-167.

3. Σχετικὰ μὲ τὴν ἀλεξανδρολατρεῖα βλ. Δ. Κανατσούλη, *Τὸ κοινὸν τῶν Μακεδόνων*, «Μακεδονικὰ» 3 (1953/55) 43-44.

τερα στὸ «συντηρητισμὸ» καὶ στὴν ἐμμονὴ τῶν Δυτικομακεδόνων στὴ μακεδονικὴ ἀνθρωπωνυμικὴ παράδοση. Ἐξάλλου τὴν προσκόλλησή τους στὴν ἀνθρωπωνυμικὴ παράδοση τὴ μαρτυρεῖ καθαρὰ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ περισσότερα πρόσωπα μὲ μακεδονικὰ ὀνόματα ἔχουν μακεδονικὸ καὶ τὸ πατρωνυμικὸ τους· ἐπίσης ὅλα τὰ πρόσωπα αὐτὰ ἀκολουθοῦν τὸ γνωστὸ ἑλληνικὸ ὀνοματολογικὸ τύπο, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο τὸ κύριο ὄνομά τους εἶναι σὲ ὀνομαστικὴ πτώση καὶ τὸ πατρωνυμικὸ τους σὲ γενική. Τὴν προσκόλλησή τους αὐτὴ στὴν παράδοση τὴν εὐνόησαν γεωγραφικοὶ καὶ πολιτικοὶ παράγοντες. Συγκεκριμένα ἡ γεωγραφικὴ ἀπομόνωση τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ δεχτεῖ αὐτὴ λιγότερες πολιτιστικὲς ἐπιδράσεις σὲ σύγκριση μὲ τὴν ὑπόλοιπὴ Μακεδονία. Ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μεριὰ τὴ συνέχιση τῆς παράδοσης εἶχε εὐνοήσει καὶ ἡ ρωμαϊκὴ πολιτικὴ, ποὺ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ εἶχε παραχωρήσει μεγαλύτερη ἐλευθερία καὶ αὐτονομία στοὺς Ἑλιμιώτες, Ἑορδοὺς καὶ Ὁρέστες τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας¹.

Ξένα ἀνθρωπωνύμια. Ἀπὸ τὰ 119 συνολικὰ παραδείγματα ξένων ἀνθρωπωνυμίων ποὺ μαρτυροῦνται στίς ἐπιγραφὲς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας τὰ ἐννιά (δηλ. ἓνα ποσοστὸ 7,5%) εἶναι θ ρ α κ ι κ α². Πρόκειται γιὰ τὰ ὀνόματα: Βά(σ)σος/α, Μαντα, Ματερῶ, Ρυμητάλκης, Σεύθης καὶ Τήρης. Ἄλλα δέκα ὀνόματα (δηλ. ἓνα ποσοστὸ 8,4%) εἶναι ἀ ν α τ ο λ ι κ ᾶ. Πρόκειται γιὰ τὰ ἀντρικὰ ὀνόματα Βαβυλῶν καὶ Σαμβαθίων καὶ γιὰ τὰ γυναικεῖα ὀνόματα Ἀμμία, Ἀνοῦκι, Ἀφία, Μέμη, Μᾶ καὶ Μαμία³.

Τὰ περισσότερα ὅμως ξένα ἀνθρωπωνύμια εἶναι ρωμαϊκά. Αὐτὰ ἀνέρχονται σὲ 96 καὶ ἀντιπροσωπεύουν ἓνα ποσοστὸ 80,6% στὸ σύνολο τῶν ξένων ἀνθρωπωνυμίων κι ἓνα ποσοστὸ 21,1% στὸ σύνολο ὅλων τῶν ἀνθρωπωνυμίων τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴ συχνὴ μνεία τους στίς ἐπιγραφές, μεγαλύτερη διάδοση εἶχαν τὰ ἀκόλουθα ρωμαϊκά ὀνόματα: 1) τὰ *p r a e n o m i n a* Κόιντος (4 παραδείγματα), Τίτος (4 παραδείγματα), Γάιος (3 παραδείγματα) καὶ Πόπλιος (3 παραδείγματα)· 2) τὰ *g e n t i l i c i a* Αὐρήλιος/α (14 παραδείγματα τοῦ ὀνόματος), Ἰούλιος (7 παραδείγματα), Φλάβιος (5 παραδείγματα), Αἴλιος (3 παραδείγματα), Κλαύδιος (3

1. Βλ. Δ. Κανατσούλη, Ἡ ὀργάνωσις τῆς Ἄνω Μακεδονίας κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, «Ἀρχαία Μακεδονία I», 184-192· τοῦ Ἰδίου, Τὸ κοινὸν τῶν Ἑλιμιωτῶν, «Ἀρχαία Μακεδονία II» (Ἀνακοινώσεις κατὰ τὸ Δεύτερο Διεθνὲς Συμπόσιον, Θεσσαλονίκη, 19-24 Αὐγούστου 1973), Θεσσαλονίκη 1977, 129-134.

2. Σχετικὰ μὲ τὰ θρακικὰ αὐτὰ ὀνόματα βλ. D. D e t s c h e w, Die thrakischen Sprachreste, Wien 1957. Στὰ θρακικὰ ὀνόματα τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ἀναφέρεται καὶ ὁ J. Touratsoglou, L'anthroponymie thrace en Macédoine Occidentale, «Pulpudeva» (Semaines philippopolitaines de l'histoire et de la culture thrace) 2 (Plovdiv 1976) 128-146.

3. Σχετικὰ μὲ τὰ ἀνατολικά ὀνόματα βλ. L. Z g u s t a, Kleinasiatische Personennamen, Prag 1964.

παραδείγματα) και Ουαλέριος/α (3 παραδείγματα)· και 3) τὰ *cognomina* Κρείσπος (5 παραδείγματα), Τερεντιανός/ή (4 παραδείγματα) και 'Ιουλιανός (4 παραδείγματα). *Άλλα ρωμαϊκά ὀνόματα ποὺ μαρτυροῦνται μιὰ ἢ δυὸ φορές στὶς ἐπιγραφές εἶναι τὰ *praenomina* Γναῖος, Λούκιος, Πρόκλος, Σέξτος και Τιβέριος, τὰ *gentilicia* 'Αλφίδιος, 'Αντώνιος, Μάριος, Μαρκία και Πετρώνιος/α, και τὰ *cognomina* 'Αγρίππας, 'Αντωνεῖνος, Λούκουλλος, Μαικήνας, Μάξιμος, Μαρκιανός και Σεκουῖνδος. Σχετικά μὲ τὴν τοπογραφικὴ κατανομὴ τῶν ρωμαϊκῶν ὀνομάτων, θὰ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ ἀπὸ αὐτὰ μαρτυρεῖται σὲ ἐπιγραφές ποὺ προέρχονται ἀπὸ οἰκισμοὺς τῆς Λυγκηστίδας και τῆς Βόρειας 'Εορδαίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΟΥ ΔΕΙΧΝΕΙ ΤΗΝ ΕΚΑΤΟΣΤΙΑΙΑ ΑΝΑΛΟΓΙΑ
ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝΥΜΙΩΝ

ἀνθρωπωνύμια	Ἀριθμὸς παραδειγμάτων	Ἐκατοστιαία ἀναλογία
Πανελλήνια	190	41,8 %
Μακεδονικά	145	32 %
Ρωμαϊκά	96	21,1 %
Θρακικά	9	1,9 %
'Ανατολικά	10	2,2 %
'Ελλυρικά	2	0,4 %
'Αμφίβολα	2	0,4 %

* *Ἀνθρωπωνυμικὸ σύστημα και τυπολογία.* Τὸ ἀνθρωπωνυμικὸ ὕλικὸ προφέρει ὀρισμένα διαφωτιστικὰ στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ὀνοματοδοσίας τῶν ἀπογόνων, τῆς μεταβίβασης τῶν ὀνομάτων και τῆς διαίωνισης ὀρισμένων ἀπὸ αὐτὰ. Ἔτσι, διαπιστώνει κανεῖς ὅτι ὑπάρχουν περιπτώσεις, ὅπου τὰ παιδιά ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα μὲ τοὺς γονεῖς τοὺς (π.χ. Λυκαρίων Λυκαρίωνος, Κρισπεῖνα Κρίσπου, 'Αλέξανδρος 'Αλεξάνδρου, 'Αμύντας 'Αμύντου). Ἀξίζει μάλιστα νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ ὁμοιότητα αὐτὴ τῶν δύο ὀνομάτων παρατηρεῖται πιὸ συχνὰ ἀνάμεσα στοὺς φορεῖς μακεδονικῶν ὀνομάτων. Ἐπίσης, ἀπὸ τὴ σχετικὴ ἐρευνα προκύπτει ὅτι περισσότερες εἶναι οἱ περιπτώσεις, ὅπου πατέρας και γιὸς ἔχουν μακεδονικά ὀνόματα, και λιγότερες ἐκεῖνες, ὅπου ὁ πατέρας ἔχει μακεδονικὸ ὄνομα και ὁ γιὸς τοῦ ἐλληνικὸ ἢ ἀντίστροφα. Ἀκόμη, διαπιστώνει κανεῖς ὅτι ἀπὸ τὰ ξένα ἀνθρωπωνύμια τὰ ἀνατολικά και τὰ θρακικά ἐναλλάσσονται μέσα στὴν ἴδια οἰκογένεια συνήθως μὲ ἐλληνικά—κυρίως μακεδονικά—και σπανιότερα μὲ ρωμαϊκά. Ἐπίσης, τὰ ρωμαϊκά ἐναλλάσσονται τὶς περισσότερες φορές μὲ ἐλ-

ληνικά ὀνόματα. Ἡ τάση αὐτὴ τῶν κατοίκων τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας σὺν ἀνθρωπωνυμικὸν τοὺς σύστημα ἐξηγεῖ εὐκόλα τὸ λόγῳ, γιὰ τὸν ὅποιο ἡ ἀνθρωπωνυμικὴ φυσιγνωμία τῆς περιοχῆς αὐτῆς, παρὰ τὴ συρροή ξένων πληθυσμιακῶν στοιχείων, δὲν ἄλλαξε· ἀντίθετα μάλιστα διατήρησε ἔντονα τὸν τοπικὸν μακεδονικὸν χαρακτῆρα τῆς ὥς τὸ τέλος τῆς ρωμαιοκρατίας.

Ἀπὸ τὰ γενεαλογικὰ δέντρα ὁρισμένων οἰκογενειῶν, ποὺ μᾶς ἐπιτρέπουν οἱ ἐπιγραφές νὰ ἀναπαραστήσουμε, μποροῦμε νὰ σχηματίσουμε μιὰ πιὸ σαφὴ ἰδέα τοῦ συστήματος ὀνοματοδοσίας τῶν ἀπογόνων καὶ τοῦ τρόπου μεταβίβασης τῶν ὀνομάτων. Ἔτσι, βλέπουμε ὅτι ὑπάρχουν δύο οἰκογένειες (μιὰ πενταμελὴς¹ καὶ μιὰ τετραμελὴς²), ποὺ ὅλα τὰ μέλη τοὺς ἔχουν ἑλληνικά ὀνόματα:

Σὲ ἄλλῃ πενταμελὴ οἰκογένεια παρατηροῦμε ὅτι δύο ἀπὸ τὰ μέλη τῆς (μητέρα καὶ κόρη) ἔχουν θρακικά καὶ τὰ ὑπόλοιπα τρία μέλη ἑλληνικά ὀνόματα³:

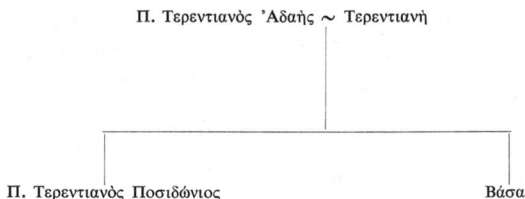
Ἐνῶ σὲ ἄλλῃ τετραμελὴ οἰκογένεια παρατηροῦμε ἐναλλαγὴ ἑλληνικῶν, ρωμαϊκῶν καὶ θρακικῶν ὀνομάτων⁴:

1. Ν. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434, ἀρ. 13.

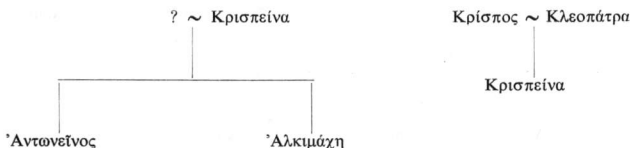
2. Φ. Πέτσα, ΑΔ 21 (1966), Χρονικά, Β³, 354.

3. Α. Κεραμόπουλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 49, ἀρ. 21=Ruesch, Jdl 84 (1969) 147, R 8.

4. Ν. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 436-437, ἀρ. 20=M. Alexandrescu-Vianu, «Dacia» 19 (1975) 196, ἀρ. 81.

Τέλος, ἀπὸ τὰ γενεαλογικὰ δέντρα δύο ἄλλων οἰκογενειῶν¹ διαπιστώνουμε ὅτι, ὅταν ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς γονεῖς ἔχει ρωμαϊκὸ ὄνομα, τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιά τοὺς ἔχει κι αὐτὸ ρωμαϊκὸ:

Σχετικὰ μὲ τὴν τυπολογία, διαπιστώνει κανεὶς ὅτι στὶς ἐπιγραφὲς γίνεται χρῆση ἑλληνικῶν, ρωμαϊκῶν καὶ μικτῶν ὀνοματολογικῶν τύπων. Οἱ τύποι αὗτοι εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

Α) Ἀναγραφὴ τοῦ κυρίου ὀνόματος χωρὶς τὴν παράθεση τοῦ πατρωνυμικοῦ.

Β) Χρῆση δύο ὀνομάτων (κυρίου καὶ πατρωνυμικοῦ), ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ δεῦτερο σὲ γενικὴ πτῶση.

Γ) Χρῆση δύο ὀνομάτων (κυρίου καὶ πατρωνυμικοῦ), ποὺ καὶ τὰ δύο εἶναι σὲ ὀνομαστικὴ πτῶση: Αἴλιος Ἀνδράγαθος, Παράμονος Πρατονεΐκης.

Δ) Χρῆση τριῶν ὀνομάτων (*tria nomina*) σὲ ὀνομαστικὴ πτῶση. Συνήθως ἀπὸ τὰ τρία ὀνόματα τὰ δύο πρῶτα εἶναι ρωμαϊκὰ καὶ τὸ τρίτο (τὸ *cognomen*) ἑλληνικόν. Ὅρισμένες φορὲς ὅμως τὰ δύο πρῶτα ὀνόματα εἶναι ἑλληνικά καὶ τὸ τρίτο (ὡς *signum*) ρωμαϊκόν (π.χ. Ἀμύντας Ἀμύντου ὁ καὶ Κρεῖσπος).

Ἀπὸ τοὺς ὀνοματολογικοὺς αὐτοὺς τύπους πρὶν συχνὰ συναντιοῦνται στὶς ἐπιγραφὲς οἱ ἑλληνικοὶ (Α καὶ Β) καὶ πρὶν σπάνια ὁ ρωμαϊκὸς (Δ). Ἀξιοσημεῖωτο μάλιστα εἶναι τὸ γεγονός ὅτι εἰδικὰ οἱ φορεῖς μακεδονικῶν ὀνο-

1. Ν. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 431, ἀρ. 3.- Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 4, ἀρ. 5.

μάτων—ἰδιαίτερα αὐτοὶ ποὺ ἔχουν καὶ τὰ δυὸ ὀνόματά τους μακεδονικά— ἀκολουθοῦν στὴν τυπολογία πιστὰ τὴν ἑλληνικὴ ὀνοματολογικὴ παράδοση. Τέλος, θὰ πρέπει νὰ ὑπογραμμιστεῖ τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ παρουσιάζει ὁ μὴ κτὸς ὀνοματολογικὸς τύπος (Γ), ὁ ὁποῖος ἀντικατοπτρίζει τὶς ἀμοιβαῖες ἐπιδράσεις ἀνάμεσα στοὺς Ἑλλήνες καὶ Ρωμαίους στὴν ὀνοματολογικὴ τυπολογία.

Ἱστορικά συμπεράσματα. Ἀπὸ τὰ ἀνθρωπωνυμικά αὐτὰ δεδομένα μπορεῖ νὰ ἀντλήσει κανεὶς πολὺτιμες πληροφορίες σχετικὰ μὲ τὶς λατρεῖες, τὴ σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ, τὴν κοινωνία καὶ τὸν ἀνθρωπωνυμικὸ ἐξεληγνισμὸ καὶ ἐκρωμαϊσμὸ στὴ Δυτικὴ Μακεδονία κατὰ τὴ ρωμαϊκὴ καὶ κυρίως τὴν αὐτοκρατορικὴ ἐποχὴ. Ἐτσι, μὲ βάση τὰ θεοφώρα ὀνόματα, διαπιστώνει κανεὶς τὴ λατρεῖα τῶν παρακάτω δέκα θεοτήτων:

Θεότητα	Τέποιο θεοφόρων ὀνομάτων	Οἰκισμοὶ ὅπου βρέθηκαν οἱ ἐπιγραφές
Ἀπόλλων	Ἀπολλόδωρος	Μελίτη
Ἄρτεμη	Ἄρτεμās, Ἄρτεμίδωρος, Ἄρτεμεισία	Ἀκρινή, Ἀχλάδα, Ν. Φλώρινας
Ἀσκληπιὸς	Ἀσκληπιάδης	Αἰανή, Κέντρο, περιοχὴ Κοζάνης
Ἀφροδίτη	Ἀφροδείτων	Σισάνι
Δίας	Διογένης, Διομήδης	Λύκα, Κοζάνη
Διόνυσος	Διόνυσος, Διονύσιος	Λύκα, Κοζάνη, Ἀχλάδα
Διόσκουροι	Κάστωρ	Ν. Κοζάνης
Ἑρμῆς	Ἑρμών	Βάττυνα
Ἴσιδα	Εἰσιών, Εἰσιδοτός	Σισάνι
Ποσειδῶνας	Ποσ(ε)ιδώνιος	Βάττυνα, Βέγορα, Σισάνι, Σιταριά

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἴσιδα καὶ τοὺς Διοσκούρους, ποὺ γιὰ τὴ λατρεῖα τους μοναδικές ἐνδείξεις ἀποτελοῦν τὰ θεοφώρα ὀνόματα, ἡ λατρεῖα τῶν ὑπόλοιπων θεοτήτων μαρτυρεῖται κι ἀπὸ τὶς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές ποὺ βρέθηκαν ὡς τώρα¹. Ὡστόσο, ἡ τοπογραφικὴ κατανομὴ τῶν θεοφόρων ὀνομάτων, ποὺ δὲ συμπίπτει ἀπόλυτα μὲ ἐκείνη τῶν ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν, μᾶς ἐπιτρέπει νὰ συμπληρώσουμε τὴν εἰκόνα τῆς τοπογραφικῆς ἐξάπλωσης τῶν διαφόρων λατρειῶν. Τέλος, κρίνοντας ἀπὸ τὴ συχνότητα μὲ τὴν ὁποία ἀπαντᾷ τὸ κάθε θεοφόρο ὄνομα, καταλήγει κανεὶς στὸ συμπέρασμα ὅτι εὐ-

1. Πρβ. τὴν ἀνακοίνωσή μου στὸ «Γ' Πανελλήνιο Ἱστορικὸ Συνέδριο» (Θεσσαλονίκη, Μᾶης 1982)».

ρύτερη διάδοση ανάμεσα στα λαϊκά κοινωνικά στρώματα, που συνήθως προτιμοῦσαν τὰ θεοφόρα ὀνόματα, εἶχαν οἱ λατρεῖς τῆς Ἑρμῆς, τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τοῦ Διόνυσου καὶ τοῦ Ποσειδῶνα.

Ἀπὸ τὴ μελέτῃ τῶν ἀνθρωπωνυμῶν ἀντλοῦμε ἐπίσης πολὺτιμα στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴ σύνθεσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Ἔτσι, διαπιστώνει κανεὶς ὅτι ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ὀνόματα μὲ πανελλήνιο χαρακτῆρα ἀνήκουν σὲ παρόικους, Ἀθηναίους καὶ κυρίως Θεσσαλοὺς. Σὲ ἐπιγραφὰς ἀναφέρονται πάροικοι ἀπὸ τὴ Δολίχη, τὶς Χυρέτιες καὶ τὸ Κερκίνιο τῆς Θεσσαλίας¹. Ἐξάλλου ἐγκαταστάσεις Θεσσαλῶν στὴ Δυτικὴ Μακεδονία μαρτυρεῖ καὶ ἡ διάδοση θεσσαλικῶν θεοτήτων.

Ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέροντα ὅμως εἶναι τὰ στοιχεῖα ποὺ ἀντλεῖ κανεὶς σχετικὰ μὲ τὶς ἐγκαταστάσεις ξένων πληθυσμιακῶν στοιχείων στὴ Δυτικὴ Μακεδονία. Ἔτσι, μὲ βάση τὰ ξένα ὀνόματα καὶ ὀρισμένα ἐθνικά (Νεικόπολις, Παριανὸς) ποὺ μᾶς παραδίδουν οἱ ἐπιγραφές, διαπιστώνει κανεὶς ἐγκαταστάσεις μεταναστῶν ἀπὸ τὴ Θράκη καὶ τὴν Ἀνατολή. Ἡ παρουσία Θρακῶν στὴ Δυτικὴ Μακεδονία δὲν εἶχε τὴν ἑκτασὴ ἐκείνη ποὺ βλέπουμε στὴν Κεντρικὴ καὶ κυρίως στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔναντι τῶν 9 συνολικῶν θρακικῶν ὀνομάτων ποὺ συναντιοῦνται στίς ἐπιγραφὰς τῆς Δ. Μακεδονίας, ἔχουμε πολλὰς δεκάδες θρακικά ὀνόματα στίς ἐπιγραφὰς τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἡ ἀριθμητικὴ αὐτὴ διαφορὰ ἐξηγεῖται ἐκόλα, ἂν σκεφτεῖ κανεὶς ὅτι στὴν Ἀνατολ. Μακεδονία οἱ Θράκες ἀποτελοῦσαν τὸ πολυπληθέστερο πληθυσμιακὸ ὑπόστρωμα, γιὰ τὴν περιοχὴ αὐτὴ ὡς τὴν ἐποχὴ ἀκόμη τοῦ Φιλίππου Β' ἀνῆκε στὴ Θράκη². Ἀλλὰ καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Κεντρικῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὴν πρόιμη ἀρχαιότητα κατοικοῦνταν ἀπὸ Θράκες³, γεγονὸς ποὺ δικαιολογεῖ πάλι τὸν αὐξημένο ἀριθμὸ τῶν θρακικῶν ὀνομάτων τῆς. Ἀντίθετα οἱ Θράκες δὲν εἶχαν ἐπεκταθεῖ στὴ Δυτικὴ Μακεδονία καὶ ἐπομένως δὲν ἔχουμε θρακικὸ ὑπόστρωμα στὸν πληθυσμὸ τῆς, ἀλλὰ μόνο ἀραιὲς μεταγενέστερες ἐγκαταστάσεις. Μὲ βάση τὴν τοπογραφικὴ κατανομὴ τῶν θρακικῶν ὀνομάτων, διαπιστώνονται τέτοιες θρακικὲς ἐγκαταστάσεις στὴν Ἄνω Κώμη, στὸ Παλαιογράφισιο, στίς Κάτω Κλεινές, στὸ Παρόρι, στὴ Μελίτη, στὴ Βεύη, στὴν Κοζάνη καὶ στὴν ἀρχαία Βάττυνα.

Μικρὸς ἐπίσης εἶναι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ

1. Βλ. Χ. Μακαρόνα, "Ενας Θεσσαλὸς στὰ Σέρβια, «Θεσσαλικά» 2 (1959) 92-95. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 48.

2. Βλ. Δ. Σαμσάρη, "Ὁ ἐξελληνισμὸς τῆς Θράκης κατὰ τὴν ἐλληνικὴ καὶ ρωμαϊκὴ ἀρχαιότητα, Θεσσαλονίκη 1980, 22-24.

3. Βλ. D. Samsaris, La migration thrace en Macédoine, «Actes du IIIème Symposium International de Thracologie» (Palma de Mallorca, novembre 1981), Roma 1982, 173 κ. ἐ.

συγκριτικά μὲ τὴν ὑπόλοιπη Μακεδονία, ὅπου στὰ μεγάλα ἰδίως ἀστικά τῆς κέντρα (Θεσσαλονίκη, Ἀμφίπολη, Φίλιπποι) εἶχαμε, κατὰ τὴ ρωμαϊκὴ ἐποχὴ, μιὰ πραγματικὴ συρροὴ τέτοιων μεταναστῶν¹. Μὲ βάση τὴν τοπογραφικὴ κατανομὴ τῶν ἀνατολικῶν ὀνομάτων, διαπιστώνονται ἐγκαταστάσεις μεταναστῶν ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ στὰ σημερινὰ χωριά Βεύη, Ἐξοχὴ, Ἀγλάδα, Παλαιόκαστρο, Πύργοι, Ἅγιος Χριστόφορος καὶ Σισάνι. Ἐξάλλου ἡ παρουσία τέτοιων μεταναστῶν στὴ Δυτικὴ Μακεδονία ἐπιβεβαιώνεται κι ἀπὸ τὴ διάδοση διαφόρων ἀνατολικῶν-αἰγυπτιακῶν λατρειῶν.

Ἀκόμη, ἀπὸ τὸ ἰλλυρικὸ ὄνομα Πλευρᾶδος ποὺ ἀναφέρεται στὸ δόγμα τῶν Βαυτυναίων², καθὼς καὶ σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Τσόκα³, φαίνεται ὅτι εἶχαμε ὀρισμένες ἐγκαταστάσεις Ἰλλυριῶν στὴν περιοχὴ τῆς Ὀρεστίδας (σημ. Καστοριάς). Αὐτὸ ἦταν φυσικὸ, ἀφοῦ ἡ περιοχὴ αὐτὴ γειτόνευε ἅμεσα μὲ τὴν Ἰλλυρία.

Τὰ περισσότερα ὅμως ἀπὸ τὰ ξένα ὀνόματα, ὅπως εἶδαμε, εἶναι ρωμαϊκά. Βέβαια αὐτὸ δὲ σημαίνει ὅτι τὸ ρωμαϊκὸ πληθυσμιακὸ στοιχεῖο ἦταν τὸ πολυπληθέστερο. Μὲ ἄλλα λόγια ἡ ἀριθμητικὴ ἀναλογία τῶν ρωμαϊκῶν ὀνομάτων στὸ σύνολο τῶν ξένων ὀνομάτων δὲ φαίνεται νὰ ἀντικατοπτρίζει τὴ δημογραφικὴ ἀναλογία τοῦ ρωμαϊκοῦ πληθυσμιακοῦ στοιχείου. Κι αὐτὸ, γιὰ τὴ ρωμαϊκὰ ὀνόματα δὲν ἔφεραν μόνο οἱ Ρωμαῖοι ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας εἶχαν ὑποστεί ἀνθρωπωνυμικὸ ἐκρωμαϊσμό. Ἔτσι θὰ πρέπει κανεῖς νὰ ὑπολογίσει μὲ περισσότερες πιθανότητες ὡς Ρωμαῖους μόνο αὐτοὺς ποὺ ἔχουν τρία ρωμαϊκὰ ὀνόματα. Μὲ βάση τὴν ἀρχὴ αὐτὴ, διαπιστώνονται ρωμαϊκὲς ἐγκαταστάσεις σὲ οἰκισμοὺς ποὺ βρίσκονται κυρίως κατὰ μῆκος τῆς Ἐγνατίας οδοῦ, δηλ. στὴ Βόρεια Ἑορδαία καὶ τὴ Λυγκηστίδα. Ἀξιοσημεῖωτο πάντως εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι στὴ Δυτικὴ Μακεδονία εἶχαμε ἐλάχιστες ἐγκαταστάσεις Ρωμαίων σὲ σύγκριση μὲ τὴν ὑπόλοιπη Μακεδονία—ἰδίως τὴ Βόρεια καὶ τὴν Ἀνατολική—, ὅπου οἱ ἐπιγραφὲς μαρτυροῦν πυκνὲς ρωμαϊκὲς ἐγκαταστάσεις. Τὸ δημογραφικὸ αὐτὸ φαινόμενο ὀφειλόταν κυρίως στὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Δυτικὴ Μακεδονία ἦταν μιὰ περιοχὴ ὀρεινὴ στὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς, ποὺ δὲν εἶχε τόσα πολλὰ ἀστικά κέντρα, τὰ ὁποῖα ἦταν παντοῦ πόλοι ἑλξης ξένου πληθυσμοῦ. Ἐξάλλου, τίς ἐγκαταστάσεις ρωμαϊκοῦ πληθυσμοῦ στὴν περιοχὴ αὐτὴ τίς εἶχε ἀποτρέψει καὶ ἡ ἴδια ἡ ρωμαϊκὴ πολιτικὴ, ἡ ὁποία δὲν ἀπέβλεπε στὴν

1. Βλ. Δ. Κανατσούλη, «Ἡ μακεδονικὴ πόλις, «Μακεδονικά» 4 (1955/60) 259-260. G. Daux, Population et onomastique d'Asie Mineure en Macédoine, «Pulpudeva» (Semaines philippopolitaines de l'histoire et de la culture thrace) 2 (1976) 89-93.

2. JHS 33 (1913) 339.

3. Ν. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 442, ὁρ. 32.

ίδρυση ἐδῶ ρωμαϊκῶν ἀποικιῶν.

Ἐπίσης, ἀπὸ τῆ μελέτης τῶν ἀνθρωπωνυμίων, σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ ἄλλα ἐπιγραφικὰ δεδομένα, ἀντλεῖ κανεὶς πολὺτιμες πληροφορίες σχετικὰ μὲ τὶς διάφορες κοινωνικὲς τάξεις, καθὼς καὶ τὶς κοινωνικὲς σχέσεις. Ἔτσι, ἀπὸ τὸν ἐφηβικὸν κατάλογο τοῦ Σισανίου¹ καὶ τὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων² γνωρίζουμε ἕναν ἱκανοποιητικὸ ἀριθμὸ προσώπων ποὺ ἀνήκαν στὴν τοπικὴ ἀριστοκρατία³. Ἡ προσωπογραφία τῆς ἀριστοκρατικῆς τάξης πλουτίζεται μὲ τὰ ὀνόματα ποὺ μᾶς παρέδωσαν οἱ ἀπελευθερωτικὲς πράξεις καὶ ὀρισμένες ἀναθηματικὲς κυρίως ἐπιγραφές. Ἀκόμη, στὴν προσωπογραφία αὐτὴ θὰ πρέπει πιθανῶς νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ πρόσωπα ποὺ εἶχαν θιγεῖ ἀπὸ τὸν ἀνθρωπωνυμικὸ ἐκρωμαϊσμὸ, δηλαδὴ ἔχουν ρωμαϊκὰ ὀνόματα καὶ ἐλληνικὸ *cognomen*⁴ γιατί, ὅπως ἦταν φυσικὸ, ὁ ἐκρωμαϊσμὸς ἔθιξε κυρίως τὴν ἀριστοκρατικὴν τάξιν, ποὺ τὰ μέλη της ἀνέρχονταν στὰ ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς δημοτικῆς διοικήσεως.

Σχετικὰ μὲ τὴν κατώτερη κοινωνικὴ τάξιν τῶν δούλων διαπιστώνει κανεὶς ὅτι στὴν τάξιν αὐτὴ ἀνήκαν κυρίως οἱ Θεσσαλοί, οἱ Θράκες καὶ οἱ Ἀνατολίτες. Εἶναι μάλιστα πολὺ πιθανὸν ὅτι ἡ διεισδυσιν τῶν δούλων αὐτῶν στὴ Δυτικὴ Μακεδονία εἶχε γίνῃ κυρίως κατὰ τὴ ρωμαϊκὴ ἐποχὴ, ποὺ τὸ δουλεμπόριο εἶχε προσλάβῃ μεγάλες διαστάσεις. Ἐξάλλου πολὺ ἐνδεικτικὸ γιὰ τὴ διάδοσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλείας στὴν περιοχὴ αὐτὴ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι στὶς ἐπιγραφὰς συναντοῦμε συχνὰ χαρακτηριστικὰ ὀνόματα δούλων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μάλιστα τὸ ὄνομα Π α ρ ά μ ο ν ο ς μαρτυρεῖται περίπου δέκα φορές.

Ἡ μελέτη τῶν ἀνθρωπωνυμίων μᾶς ἐπιτρέπει ἀκόμη νὰ σχηματίσουμε μὴ ἰδέα γιὰ τὸ κοινωνικὸ φαινόμενο τῶν μικτῶν γάμων. Συγκεκριμένα τὰ μικτὰ ζευγάρια ὀνομάτων (ἐλληνικῶν ἢ μακεδονικῶν καὶ θρακικῶν ἢ ἀνατολικῶν) ἀποτελοῦν, ὅπως καὶ σὲ ἄλλες περιοχάς⁴, ἐνδεικτικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴ σύναψιν μικτῶν γάμων ἀνάμεσα στὰ μέλη τῶν ξένων ἐθνικῶν ὁμάδων καὶ τοὺς ντόπιους Μακεδόνες ἢ τοὺς Ἑλλήνες παρῳίκους.

Τέλος, ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἀνθρωπωνυμιολογία γιὰ τὴν ἔρευναν τοῦ ἀνθρωπωνυμικοῦ ἐξελληνισμοῦ καὶ ἐκρωμαϊσμοῦ. Ἔτσι, ἔχοντας ὑπόψιν τὰ μικτὰ ζευγάρια ὀνομάτων καὶ τὸ γεγονός

1. Μ. Δ ή μ ι τ σ α, Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγομένοις καὶ μνημείοις σφζομένοις, Ἀθῆναι 1896, ἀρ. 216 [=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34].

2. JHS 33 (1913) 339.

3. Τὰ πρόσωπα αὐτὰ περιέχονται στὴ μελέτῃ τοῦ Δ. Κ α ν α τ σ ο ὕ λ η, Μακεδονικὴ προσωπογραφία (ἀπὸ τοῦ 148 π.Χ. μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου), Θεσσαλονίκη 1955.

4. Πρβ. Δ. Σ α μ σ ά ρ η, Ὁ ἐξελληνισμὸς τῆς Θράκης, 127 κ.έ.

ὅτι οἱ ξένοι μετανάστες (Θράκες καὶ Ἀνατολίτες) ἦταν κυρίως δούλοι, διαπιστώνουμε ὅτι αὐτοὶ βαθμιαῖα εἶχαν ἀφομοιωθεῖ. Ἕνας σοβαρὸς μάλιστα λόγος γιὰ τὴν παρουσία μικροῦ ποσοστοῦ θρακικῶν καὶ ἀνατολικῶν ὀνομάτων στὶς ἐπιγραφὰς θὰ ἦταν πιθανῶς καὶ ἡ βαθμιαία ἀφομοίωσή τους, γιατί στὶς περιπτώσεις, ὅπου ἡ ἀφομοίωση ἦταν πλήρης, ἐξαφανίζοταν κάθε ἴχνος ποῦ θὰ βοηθοῦσε στὴν ἀναγνώριση τῆς ἐθνικῆς τους ταυτότητας. Ὅπως φαίνεται, μεγαλύτερη πρόοδος ἀνάμεσα στοὺς Θράκες καὶ Ἀνατολίτες εἶχε κάνει ὁ ἀνθρωπωνυμικὸς ἐξελληνισμὸς παρὰ ὁ ἐκρωμαϊσμὸς. Γι' αὐτὸ κι ἀπὸ τοὺς Θράκες καὶ Ἀνατολίτες ποὺ ἀναφέρονται στὶς ἐπιγραφὰς μὲ μικτὰ ζευγάρια ὀνομάτων βλέπουμε ὅτι οἱ περισσότεροι εἶχαν ἡμιεξελληνιστεῖ· ἐνῶ ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς δούλους μὲ ἑλληνικὰ ὀνόματα θὰ πρέπει νὰ ἦταν Θράκες ἢ Ἀνατολίτες ποὺ εἶχαν ὑποστεῖ πλήρη ἐξελληνισμό. Ἐξάλλου, ἀνθρωπωνυμικὸ ἐξελληνισμό θὰ εἶχαν ὑποστεῖ, ἰδίως πρὸς τὸ τέλος τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, καὶ ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους ποὺ εἶχαν ἐγκατασταθεῖ στὴ Δυτικὴ Μακεδονία. Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουν ἀσφαλῆ κριτήρια γιὰ ν' ἀναγνωρίσουμε στὶς ἐπιγραφὰς τοὺς ἐξελληνισμένους Ρωμαίους. Ὡστόσο, θὰ πρέπει ἀνάμεσα στοὺς φορεῖς μικτῶν ζευγαριῶν ὀνομάτων (ἐλληνικῶν καὶ κοινῶν ρωμαϊκῶν) νὰ ὑπολογίσουμε κι ἓναν ἀριθμὸ Ρωμαίων ποὺ εἶχαν ὑποστεῖ ἀνθρωπωνυμικὸ ἐξελληνισμό.

Ἀντίθετα, ἀπὸ τὴν ἔκταση ποὺ εἶχε ἡ διάδοση τῶν ρωμαϊκῶν ὀνομάτων καὶ ὀνοματολογικῶν τύπων διαπιστώνει κανεὶς ὅτι ὁ ἀνθρωπωνυμικὸς ἐκρωμαϊσμὸς στὴ Δυτικὴ Μακεδονία εἶχε κάνει πολὺ μικρότερη πρόοδο συγκριτικὰ μὲ τὴν ὑπόλοιπη Μακεδονία—ἰδίως τὴ Βόρεια καὶ Ἀνατολική—, ὅπου οἱ ρωμαϊκὲς ἀποικίες, ποὺ εἶχαν ἰδρυθεῖ ἐκεῖ, ἀποτελοῦσαν πραγματικὲς ἐστίες ἐκρωμαϊσμοῦ στὴ γύρω περιοχὴ τους¹. Ὅπως δείχνουν τὰ μεικτὰ ζευγάρια ὀνομάτων, ὁ ἀνθρωπωνυμικὸς ἐκρωμαϊσμὸς εἶχε θίξει τόσο τοὺς ξένους ὅσο καὶ τοὺς Μακεδόνες. Ὡστόσο, φαίνεται ὅτι τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς Μακεδόνες πολὺ λίγοι θὰ εἶχαν ὑποστεῖ πλήρη ἀνθρωπωνυμικὸ ἐκρωμαϊσμό, ὥστε νὰ χάσουν τὴν ἐθνικὴ τους ταυτότητα. Ἀντίθετα, σχεδὸν ὅλοι διατηροῦν πάντα, πλὴν στὰ ρωμαϊκὰ, καὶ τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματά τους. Ἐξάλλου, εὐκολὰ διαπιστώνει κανεὶς ὅτι ὁ ἀνθρωπωνυμικὸς ἐκρωμαϊσμὸς δὲν εἶχε θίξει στὸν ἴδιο βαθμὸ ὅλους τοὺς Δυτικομακεδόνες. Ἔτσι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ τελευταῖο καὶ πιὸ προχωρημένο στάδιο τοῦ τέλειου ἐκρωμαϊσμοῦ, ὅπου οἱ ἐκρωμαϊσμένοι θὰ εἶχαν τρία ρωμαϊκὰ ὀνόματα (*tria nomina*) καὶ ἐπομένως εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀναγνωριστοῦν, διακρίνει κανεὶς ἄλλα πέντε στάδια. Τὸ πιὸ προχωρημένο ἀπὸ τὰ στάδια αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνο, ὅπου οἱ ἐκρωμαϊσμένοι ἔχουν πάλι τρία ὀνόματα ἀλλὰ τὰ δύο ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἑλληνικὰ καὶ τὸ ἕνα

1. Πρβ. π.χ. τὴ ρωμαϊκὴ ἀποικία τῶν Φιλίππων (Δ. Σ α μ σ ἄ ρ η, δ.π., 169-170).

ρωμαϊκό. Στὰ ἄλλα δύο στάδια οἱ ἐκρωμαϊσμένοι ἔχουν δύο ὀνόματα (ἓνα ἑλληνικὸ κι ἓνα ρωμαϊκὸ) σύμφωνα με τὸ ἑλληνικὸ ἀνθρωπωνυμικὸ σύστημα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΤΑΔΙΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝΥΜΙΚΟΥ ΕΚΡΩΜΑΪΣΜΟΥ

Στάδια	Ὅνόματα
Πρῶτο	Δύο ἑλληνικὰ ὀνόματα σὲ ὀνομαστικὴ πτῶση σύμφωνα με τὸ ρωμαϊκὸ ὀνοματολογικὸ τύπο
Δεύτερο	Ἐνα ἑλληνικὸ κι ἓνα ρωμαϊκὸ ὄνομα (τὸ πατρωνυμικὸ σὲ γενικὴ πτῶση σύμφωνα με τὸν ἑλληνικὸ ὀνοματολογικὸ τύπο)
Τρίτο	Ἐνα ἑλληνικὸ κι ἓνα ρωμαϊκὸ ὄνομα (καὶ τὰ δύο σὲ ὀνομαστικὴ πτῶση)
Τέταρτο	Τρία ὀνόματα (δύο ἑλληνικὰ κι ἓνα ρωμαϊκὸ)
Πέμπτο	Τρία ὀνόματα (δύο ρωμαϊκὰ κι ἓνα ἑλληνικὸ ὡς cognomen)
Ἑκτο	Τρία ρωμαϊκὰ ὀνόματα (= πλήρης ἀνθρωπωνυμικὸς ἐκρωμαϊσμός)

Ἀπὸ αὐτοὺς ὅμως ἄλλοι ἔχουν καὶ τὰ δύο ὀνόματά τους σὲ ὀνομαστικὴ πτῶση, σύμφωνα με τὸ ρωμαϊκὸ ὀνοματολογικὸ τύπο, κι ἄλλοι τὸ κύριο ὄνομά τους σὲ ὀνομαστικὴ καὶ τὸ πατρωνυμικὸ τους σὲ γενικὴ πτῶση, σύμφωνα με τὸν ἑλληνικὸ ὀνοματολογικὸ τύπο. Ἀνάμεσα στὰ πρόσωπα ποὺ βρίσκονταν σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ στάδια ἐκρωμαϊσμοῦ με βεβαιότητα μποροῦμε νὰ κατατάξουμε αὐτοὺς ποὺ ἔχουν, πλὴν στὸ ἑλληνικὸ, τὸ ὄνομα κάποιου Ρωμαίου αὐτοκράτορα (Αὐρήλιος, Αἴλιος, Φλάβιος κ.λ.). Τέλος, διακρίνει κανεὶς ἓνα ἀκόμη στάδιο, ὅπου ὁ ἀνθρωπωνυμικὸς ἐκρωμαϊσμός ἔχει θίξει ὀρισμένο ἀριθμὸ προσώπων σὲ ἐλάχιστο βαθμό. Στὸ στάδιο αὐτὸ ἐκρωμαϊσμοῦ θὰ πρέπει νὰ κατατάξουμε πρόσωπα ποὺ ἔχουν δύο ἑλληνικὰ ὀνόματα ἀλλὰ σὲ ὀνομαστικὴ πτῶση, σύμφωνα με τὸ ρωμαϊκὸ ὀνοματολογικὸ τύπο. Δυστυχῶς, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐκτιμήσει τὸν ἀριθμὸ τῶν προσώπων αὐτῶν, γιατί ἀνάμεσα στοὺς φορεῖς δύο ἑλληνικῶν ὀνομάτων (σὲ ὀνομαστικὴ πτῶση) θὰ ὑπῆρχαν καὶ Ρωμαῖοι ποὺ εἶχαν ἐξελληνιστεῖ ἀλλὰ διατηροῦσαν τὸ ρωμαϊκὸ ὀνοματολογικὸ τύπο.

Καθοριστικὴ σημασία γιὰ τὴν ἔκταση τοῦ ἀνθρωπωνυμικοῦ ἐκρωμαϊσμοῦ στὴ Δυτικὴ Μακεδονία εἶχαν οἱ μικτοὶ γάμοι καὶ κυρίως ἡ χορήγηση τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας σὲ πρόσωπα ποὺ εἶχαν ὑπηρετήσει στὶς ρωμαϊκὲς λεγεῶνες¹ ἢ φιλοδοξοῦσαν νὰ καταλάβουν ἀνώτερα ἀξιώματα στὴν τοπικὴ

1. Γενικὰ γιὰ τὶς στρατολογήσεις τῶν Μακεδόνων στὸ ρωμαϊκὸ στρατὸ βλ. Δ. Κ α-

αὐτοδιοίκηση. Ὅπως δείχνει μάλιστα ἡ συχνὴ μνεῖα τοῦ ὀνόματος Α ὕ ρ ἡ-
λ ι ο ς στὶς ἐπιγραφές, ἡ χορήγηση τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας εἶχε προσλάβει
κι ἐδῶ μεγάλες διαστάσεις μετὰ τὸ περίφημο διάταγμα τοῦ Καρακάλλα
(212 μ.Χ.).

ΑΝΘΡΩΠΩΝΥΜΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Α' Ἑλληνικὰ ἀνθρωπωνύμια

Ἄ γ α θ ἡ μ ε ρ ο ς, δοῦλος. Σὲ ἀπελευθερωτικὴ πράξι τοῦ 263 μ.Χ.
ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἐξοχή (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 146).

Ἄ γ ἄ θ ω ν, ἐπιμελητῆς. Σὲ ἀπελευθερωτικὴ πράξι τῆς Ἐξοχῆς, βλ.
πιο πάνω.

Ἄ γ α σ ί κ λ ε ι α, σύζυγος τοῦ Φιλήμονα. Σὲ ἐπιγραφῇ τῆς Ἑλιμιώ-
τιδας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, Ἀρχαῖα λείψανα τῆς Ἄνω Μακεδονίας, ΑΔ
14 (1931/32), Παράρτημα, 33, ἀρ. 1.

[Ἄ γ η σ ί δ α ;] μ ο ς (πατρωνυμικὸ τοῦ [Φιλ]ῶτα). Σὲ ἀναθηματικὴ
ἐπιγραφῇ ἀπὸ τὴν Καισαρεῖα, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευ-
ναι ἐν τῇ Ἄνω Μακεδονίᾳ, ΑΕ 1933, 44.

Ἄ γ ο ρ α ῖ ο ς. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφῇ ἀπὸ τὸ Παλαιόκαστρο (πε-
ριοχὴ Σιάτιστας), βλ. Α. Struck, Inschriften aus Makedonien, AM 27 (1902)
316, ἀρ. 39 = W. Baege, De Macedonum sacris, Hale 1913, 22.

Ἄ δ α ἡ ς (ὡς cognomen). Σὲ ἐπιτύμβια ἐπιγραφῇ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τῆ
Σιταριᾶ Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, Ἐκ τῆς Ἄνω Μακεδονίας, «Ἀθηνᾶ»
25 (1913) 436-437, ἀρ. 20 = M. Alexandrescu-Vianu, Les stèles funéraires de
la Macédoine romaine, «Dacia» 19 (1975) 196, ἀρ. 81.

Ἄ δ έ α, σύζυγος τοῦ Δημητρίου. Σὲ ἐπιγραφῇ τοῦ 125/6 μ.Χ. ἀπὸ τὴν
Καισαρεῖα Κοζάνης, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανὴ (Ἱστορία-Τοπογρα-
φία-Ἀρχαιολογία), Θεσσαλονίκη 1974, 201.

ν α τ σ ο ὕ λ η, Ἡ μακεδονικὴ πόλις, «Μακεδονικά» 4 (1955/60) 293-298· Th. Sarika-
kis, Des soldats macédoniens dans l'armée romaine, «Ἀρχαῖα Μακεδονία II», 431-463.
Οἱ περισσότεροι μάλιστα ἀπὸ τοὺς στρατολογούμενους λεγεωνάριους καὶ πραιτωριανούς
κατάγονταν πιθανῶς ἀπὸ τὴ Δυτικὴ Μακεδονία. Κι αὐτὸ γιὰ δύο λόγους: 1) γιὰτὶ οἱ ὀρε-
σίβιοι Δυτικομακεδόνες εἶχαν μακράωνη παράδοση στὸ στρατιωτικὸ ἐπάγγελμα· 2) γιὰτὶ
τὸ στρατιωτικὸ ἐπάγγελμα ἦταν μιὰ οἰκονομικὴ διέξοδος γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς ὀρεινῆς
καὶ φτωχῆς αὐτῆς μακεδονικῆς περιοχῆς, βλ. καὶ H. Dessau, Geschichte der römischer
Kaiserzeit, II, Berlin 1930, 565· J. K e i l, CAH XI (1954) 570· Th. Sarikakis, δ.π., 432.

Ἄδιστα, σύζυγος τοῦ Μενέδημου καὶ μητέρα τοῦ Φιλίππου. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Καισαρεία, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, Ἐνασκαφαὶ καὶ ἔρευναὶ ἐν τῇ Ἄνω Μακεδονίᾳ, ΑΕ 1933, 48.

Αἶμ[ων;] (πατρωνυμικὸ τοῦ Λυσίστρατου). Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Δρέπανο Κοζάνης, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, Ἡ ἀρχαιολογία τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, «Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος» 1922, 309 = Χ. Μακαρόνα, Ἐκ τῆς Ἑλιμείας καὶ Ἑορδαίας. Ἀρχαιολογικὴ Συλλογὴ Κοζάνης, ΑΕ 1936, 6, ἀρ. 7=SEG I, 268.

Ἀκαστος (πατρωνυμικὸ). Σὲ ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ χωριὸ Πύργοι Ἑορδαίας, βλ. Ν. Παππαδάκι, Ἐκ τῆς Ἄνω Μακεδονίας, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434, ἀρ. 15.

Ἀλέξανδρος (17 παραδείγματα). Δυὸ παραδείγματα σὲ τιμητικὴ ἐπιγραφὴ ποὺ ἔσθησε τὸ κοινὸ τῶν Ἑλιμιωτῶν πρὸς τιμὴ τοῦ αὐτοκράτορα Κλαύδιου (ἢ Νέρωνα) καὶ ἡ ὁποία βρέθηκε στὸ Ἄργος τὸ Ὀρεστικὸ (Α. Wace - Α. Woodward, Inscriptions from Upper Macedonia, BSA 18 (1911/12) 179, ἀρ. 23 = Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 440, ἀρ. 27), ἔξι παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βατυναίων ποὺ χρονολογεῖται στὸ 143/4 μ.Χ. (JHS 33 (1913) 337-339, ἀρ. 17), δύο παραδείγματα σὲ ἐφηβικὸ κατάλογο (τοῦ 146/7 μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σισάνι (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = Α. Wace - Α. Woodward, BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34), ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ 202/3 μ.Χ. ἀπὸ τὴ Βέγορα Φλώρινας (Φ. Πέτσα, Χρονικὰ Ἀρχαιολογικά, «Μακεδονικά» 15 (1975) 313-314) καὶ τὰ ὑπόλοιπα παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὰς ἀπὸ τὴν ἀρχαία πόλιν Λύκα, ποὺ βρισκόταν στὸ νησάκι τοῦ Ἁγίου Ἀχίλλειου (Φ. Πέτσα, Χρονικὰ Ἀρχαιολογικά 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 311 = SEG 24 (1969), ἀρ. 589), ἀπὸ τὸ Παλαιογράφισιο (L. Heuzey, Le mont Olympe et l'Acarnanie, ἀρ. 44 = Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 207 = Ρ. Roussel, REG 27 (1914) 455 = REG 1930, 369 = Baege, De Macedonum sacris, 192), ἀπὸ τὸ Παλαιόκαστρο (Ρ. Parageorgiou, BPhW 21 (1901) 1566 = Α. Struck, AM 27 (1902) 316, ἀρ. 38), ἀπὸ τὸ χωριὸ Κόμανος (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 894) καὶ σὲ δύο ἐπιγραφὰς ἀπὸ ἄγνωστο τόπο προέλευσης (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 165 καὶ Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 14).

Ἀλκιμάχη, κόρη τοῦ Ἀντωνείνου καὶ τῆς Κρισπέινας. Σὲ ἐπιγραφὴ (2ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴς Πέτρης, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 431, ἀρ. 3.

Ἀμύντας (9 παραδείγματα). Ἀπὸ δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὰς ἀπὸ τὴν Καισαρεία (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 42-43), ἀπὸ τὰ Πετρανὰ (Α. Κεραμόπουλλου, «Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος» 1922, 311) καὶ ἀπὸ τὸ Ρυάκι (Ἀρβανιτόπουλου, Ἐρευναὶ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ, ΠΑΕ 1912, 241 = Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 13 = Bull. ἐρ. 1944, 213, ἀρ. 120 = Μ.

Tod, *The Macedonian Era*, «Studies presented to David M. Robinson», II, 390. Ἀρβανιτόπουλου, ὁ.π. = Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 35, ἀρ. 6) κι ἀπὸ ἓνα παράδειγμα τοῦ ὀνόματος σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν ἀρχαία Βάττυνα (JHS 33 (1913)339), ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Φ. Πέτσα, ΠΑΕ 1965, 26) κι ἀπὸ τὸν Κόμανο (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 894).

Ἀ ν δ ρ ἰ ὁ ρ ο ς, ἐπιμελητής. Σὲ ἐπιγραφὴ (161-180 μ.Χ.) ἀπὸ τὴν Αἰανή, βλ. Δ. Κανατσούλη, Τὸ κοινὸν τῶν Ἑλιμιωτῶν, «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον Σφενδόνη», 1959, 209 κ.έ. = F. Parazoglou, ΖΑ 9 (1959), 1, 63.

Ἀ ν δ ρ ἰ σ κ ο ς (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Ἀ ν τ ι γ ὄ ν η, κόρη τοῦ Ἀρραβαίου καὶ τῆς Μελιτίνης. Σὲ ἐπιγραφὴ (ἐποχῆς Ἀδριανοῦ) ἀπὸ τὸ Νεστόριο Καστοριάς, βλ. Χ. Χατζῆ, Ἐφημ. «Δυτικὴ Μακεδονία» 5 Ὀκτ. 1964, σ. 2 = Φ. Πέτσα, ΑΔ 20 (1965), Χρονικά, 439-440 = E. Karetanopoulos, *Two Inscriptions from Upper Macedonia (Orestis)*, «*Epigraphica*» 34 (1971) 75-79.

Ἀ ν τ ἱ γ ο ν ο ς (12 παραδείγματα). Ἀπὸ τρία παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὲς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς Αἰανῆς (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 105) καὶ τῆς Βάττυνας (JHS 33 (1913) 339) δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴ Βεύη Φλώρινας (BCH 17 (1893) 635 = Baege, ὁ.π., 32. Vanderpool, AJA 58 (1954) 238 = Φ. Πέτσα, Χρονικά, «Μακεδονικά» 7 (1966/67) 355, ἀρ. 261 = BCH 79 (1955) 276 = «Ἀριστοτέλης» 10 (1978) 17) κι ἀπὸ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Καισαρεῖα (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 42-43), ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Β. Θεοφανείδη, Νέα προσκτῆματα τοῦ Ἑθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, ΑΕ 1939/41, Ἀρχαιολογικά Χρονικά, 10, ἀρ. 36), ἀπὸ τὸν Κόμανο (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 433, ἀρ. 11 = Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/2), Παράρτημα, 37, ἀρ. 9) κι ἀπὸ τὸ Παλαιόκαστρο Κοζάνης (βλ. στὸ λῆμμα Ἀγοραῖος).

Ἀ ν τ ἱ ο χ ο ς. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Ἀ ν τ ἱ π α τ ρ ο ς (3 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Παλαιογράτσιανο (L. Heuzey, *Le mont Olympe et l'Acarnanie*, ἀρ. 44 = Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 207 = P. Roussel, REG 27 (1914) 455 = REG 1930, 369 = Baege, *De Macedonum sacris*, 192) κι ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Βεύη (Vanderpool, AJA 58 (1954) 238 = Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά, «Μακεδονικά» 7 (1966/67) 355, ἀρ. 261 = BCH 79 (1955) 276 = «Ἀριστοτέλης» 10 (1958) 17).

Ἀ ν τ ι φ ἄ ν η ς. Στὸν ἐφηβικὸν κατάλογο ἀπὸ τὸ Σισάνι (146/7 μ.Χ.), βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Ἀ π ο λ λ ὀ δ ω ρ ο ς (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴ Μελίτη Φλώρινας (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 21 =

Ruesch, Jdl 84 (1969) 147, R 8) κι ἀπὸ τὶς Πέτρες (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 431, ἀρ. 2).

Ἄρ ισ τ ὀ λ α ο ς (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.) (JHS 33 (1913) 339) καὶ σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Καισαρεῖά (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 200).

Ἄρ ι σ τ ὠ ν. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Σπηλιά Ἑορδαίας (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 889).

Ἄρ πα λ ο ς. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Ἄρ ρ α β α ῖ ο ς (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὸ Νεστόριο (Χ. Χατζῆ, Ἑφημ. «Δυτικὴ Μακεδονία» 5 Ὀκτ. 1964, σ. 2=Φ. Πέτσα, ΑΔ 20 (1965), Χρονικά, 439-440=E. Karpetanopoulos, Two Inscriptions from Upper Macedonia (Orestis), «Epigraphica» 34 (1971) 75-79), ἀπὸ τὴν ἀρχαία Βάττυνα (JHS 33 (1913) 339) κι ἀπὸ τὸ Καλαμίτσι (Μάνη) Γρεβενῶν (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 447, ἀρ. 46).

Ἄρ ρ ι δ α ῖ ο ς (πατρωνυμικὸ τῆς Φιλωτέρας). Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Καισαρεῖά, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 200.

Ἄρ τε μ ᾶ ς, ἀδελφὸς τοῦ Νεικάνορα. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ (2ου π.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Ἀκρινὴ Ἑορδαίας, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 7, ἀρ. 9.

Ἄρ τε μ ε ι σ ῖ α, κόρη τῆς Αὐρηλίας Μέμης καὶ σύζυγος τοῦ Αὐρήλιου Νεικόμαχου. Σὲ ἐπιγραφὴ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 38, ἀρ. 14.

Ἄρ τε μ ῖ δ ω ρ ο ς, ἀδελφὸς τοῦ Αὐρήλιου Ἀλέξανδρου. Σὲ ἐπιγραφὴ (3ου μ.Χ. αἰ.) τοῦ Μουσείου Φλώρινας, ἀρ. κατ. 14.

Ἄρ χ έ λ α ο ς (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Αἰανή (Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 3, ἀρ. 3) κι ἀπὸ τὴν Ἀκρινή (Χ. Μακαρόνα, δ.π., 7, ἀρ. 8).

Ἄσ α ν δ ρ ο ς, Χυρετιεύς. Σὲ ἐπιγραφὴ (3ου-2ου π.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὰ Σέρβια, βλ. Χ. Μακαρόνα, Ἕνας Θεσσαλὸς στὰ Σέρβια, «Θεσσαλικὰ» 2(1959) 92-95.

Ἄσ κ λ η π ῖ ᾰ δ η ς (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Αἰανή (Ἀρβανιτόπουλου, ΠΑΕ 1912, 239), ἀπὸ τὴν περιοχὴ Κοζάνης (Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Κοζάνης, ἀρ. 50) κι ἀπὸ τὸ Κέντρο (Βέντζια) Γρεβενῶν (Α. Κεραμόπουλλου, Μαρμάρινος σαρκοφάγος ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ, Ἀνάτυπο ἀπὸ τὸν τόμο τῆς Ἑκατονταετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀ-θῆναι 1939, σ. 7).

Ἄτ ρ ε ῖ δ η ς. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Αἰανή, βλ. Α. Ἀνδρειωμένου, ΑΔ 24 (1969), Χρονικά, Β², 332=Κ. Σιαμπανόπουλου, 167.

Ἄτ τ α λ ο ς (πατρωνυμικὸ τοῦ Πολύστρατου). Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ τῆς Κοζάνης, βλ. BCH 79 (1955) 274=Bull. ép. 1956, 136, ἀρ. 147.

Ἄφ ρ ο δ ε ῖ τ ὠ ν (ἢ Ἄφ ρ ὀ δ ε ι τ ο ς;). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο

(146/ 7 μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σισάνι, βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Ἀχε[ρόντιος ἢ ρούσιος ἢ λῳῖχος], ἐπιμελητής. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ (3ου-4ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Καισαρεῖα, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 47.

[Βερεν]ίκη. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Ἑρμακία, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 37, ἀρ. 11.

Βούτιχος, πατέρας τῆς Ἀδίστης ἀπὸ τὸ Κερκίνιο τῆς Θεσσαλίας. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Καισαρεῖα, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 48.

Γέλων (4 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Γλαυκίας (πατρωνυμικὸ τῆς Ἰουλίας). Σὲ ἐπιγραφὴ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὸ Ἑθνικὸ (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. 94).

Δαβρείας (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὴ (2ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τῆς Πέτρης Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 431, ἀρ. 2.

Δάμαχος, σύζυγος τῆς Κοπρίας. Σὲ ἐπιγραφὴ (202/3 μ.Χ.) ἀπὸ τὴ Βέγορα Φλώρινας, βλ. Φ. Πέτσα, Χρονικὰ Ἀρχαιολογικά 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 313-314.

Δημήτριος (7 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Γεώργιο (Τσοῦρχλι) Γρεβενῶν (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 446, ἀρ. 40), ἀπὸ τὴν ἀρχαία Βάττυνα (JHS 33 (1913)339), ἀπὸ τὰ Γρεβενά (Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 446, ἀρ. 43), σὲ ἐπιγραφὴ (125/6 μ.Χ.) ἀπὸ τὴν Καισαρεῖα (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 201) καὶ σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (Φ. Πέτσα, Διόρθωσις ἐπιγραφῆς Ἀγίου Ἀχιλλεῖου, «Μακεδονικά» 6 (1964/65) 287-291=Bull. ép. 1966, 388, ἀρ. 238=SEG 24 (1969), ἀρ. 588) καὶ ἀπὸ τὰ Πετρανά (Α. Κεραμόπουλλου, «Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος» 1922, 311).

Δημοκράτεια, σύζυγος τοῦ Κάστορα. Σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Αἰανῆς, βλ. Φ. Πέτσα, ΑΔ 21 (1966), Χρονικὰ, Β³, 354.

Διογένης (πατρωνυμικὸ τοῦ Λυσίμαχου). Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (στὸ νησάκι τοῦ Ἁγ. Ἀχιλλεῖου), βλ. Φ. Πέτσα, Χρονικὰ Ἀρχαιολογικά 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 311=SEG 24 (1969), ἀρ. 589.

Διομήδης. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ τῆς Κοζάνης, βλ. Ἔργον 1965, 18 καὶ εἰκ. 17.

Διονύσιος (3 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὴς τῆς Κοζάνης (Ἔργον 1965, 18 καὶ Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 179) καὶ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (Φ. Πέτσα, ὁ.π.=SEG 24 (1969), ἀρ. 588).

Διόνυσος, γιός τῆς Αὐρηλίας Μέμης. Σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 38, ἀρ. 14.

Δρακᾶς (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Ἀκρινή (Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 9=L. Widmann, Sylloge Inscriptionum Religionis Isiacae et Sarapiacae, Berolini 1969, ἀρ. 106) κι ἀπὸ τὸ Ἄργος τὸ Ὀρεστικό (Α. Wace-A. Woodward, BSA 18 (1911/12) 179, ἀρ. 23=N. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 440, ἀρ. 27).

Εἰσίδοτος. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο (146/7 μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σισάνι, βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Εἰσιών. Στὸν ἴδιο ἐφηβικὸ κατάλογο, βλ. πιδό πάνω.

Ἐπαγαθος. Σὲ ἐπιγραφή τῆς Κοζάνης, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 10, ἀρ. 18.

Ἐπικάδης, Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

[Ἐπι;]κράτης, γιός τοῦ Δρακᾶ Περδίκκα. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Ἀκρινή, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 9=L. Widmann, Sylloge Inscriptionum, ἀρ. 106.

Ἐπιχάρης (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Ἐρμων. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πιδό πάνω.

Εὔετης (;). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων.

Εὔπορος. Σὲ ἐπιγραφή τῆς Κοζάνης (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 156).

Εὔτακτος, πατρωνυμικὸ τοῦ Ὑψίγονου. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο (146/7 μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σισάνι, βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 [=BSA 18 (1911/22) 185-186, ἀρ. 34].

[Εὔτυ]χιανός, γιός τοῦ Λυκαρίωνα καὶ τῆς Σελήνης. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Πτολεμαῖδα, βλ. Ν. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434, ἀρ. 13.

Εὔτυχιανός, δοῦλος. Σὲ ἀπελευθερωτικὴ πράξη (275 μ.Χ.) ἀπὸ τὴν Ἐξοχή (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 147).

Εὔτύχις. Σὲ ἐπιγραφή τοῦ Μουσείου Κοζάνης, ἀρ. κατ. 178.

Εὔφάμιος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Εὔφροσυνος. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο (146/7 μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σισάνι (βλ. στὸ λῆμμα Εὔτακτος).

Εὔχειρος (;). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πιδό πάνω στὸ λῆμμα Εὐφάμιος.

Ζωεῖχη (2 παραδείγματα). Σὲ ἀπελευθερωτικὲς πράξεις τοῦ 263 καὶ 275 μ.Χ. ἀπὸ τὴν Ἐξοχή (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 146 καὶ 147).

Ζωή, σύζυγος τοῦ Αὐρήλιου Ἡρακλείδῃ. Σὲ ἐπιγραφή τοῦ Μουσείου Φλώρινας, ἀρ. κατ. 20.

Ζωίλος (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Ζωσᾶς. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Πτολεμαῖδα (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 153).

Ζώσιμος (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφή (148/9 μ.Χ.) ἀπὸ τὴν Ἄνω Κώμη (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 205) καὶ σὲ ἐπιγραφές (ἡ μιὰ τοῦ 2ου μ.Χ. αἰ.) τῆς Κοζάνης (Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 10, ἀρ. 17-18).

Ἡδονή. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Ρυάκι, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 13 = Ἀρβανιτόπουλου, ΠΑΕ 1912, 241 = Bull. ἐρ. 1944, 213, ἀρ. 120 = M. Tod, The Macedonian Era, «Studies presented to David M. Robinson», II, 390.

Ἡρακλείδης (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφές ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 52), ἀπὸ τὸ Σκοπὸ Φλώρινας (Ν. Παππαδάκι, «Αθηνᾶ» 25 (1913) 439, ἀρ. 25) καὶ ἀπὸ τὸ νομὸ Φλώρινας (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 20).

Θεαγένης, γιὸς τοῦ Παράμονου Ποσιδώνιου. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τῆ Βέγορα Φλώρινας, βλ. Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 314.

Θεόδωτος (2 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο (146/7 μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σισάνι, βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Θεόδωρος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸν Κρόκο (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 12).

Θεότειμος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Θεόττας. Σὲ ἐπιγραφή (3ου-2ου π.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὰ Σέρβια, βλ. στὸ λῆμμα Ἀσανδρος.

Θεόφιλος (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.) (JHS 33 (1913) 339) καὶ στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (146/7 μ.Χ.) (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34).

Θεσσαλονεῖκη. Σὲ ἐπιγραφή ἄγνωστης προέλευσης ποὺ φυλάσσεται στὸ Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. 5.

Θησ(ε)ὺς ἢ Θή(ρ)ων. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Θεόφιλος.

Ἰλιάς. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Ὑδροῦσα Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Αθηνᾶ» 25 (1913) 439, ἀρ. 23.

Ἰόλαος (πατρωνυμικὸ τοῦ Πόρθου). Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Καισαριέα, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 44.

Ἰππόστρατος (πατρωνυμικὴ τῆς Φιλωτέρας). Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Ἀγ. Ἄννα Καστοριάς, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 442, ἀρ. 30.

Κάσσανδρος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Κάστωρ, σύζυγος τῆς Δημοκράτειας. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Αἰανή, βλ. Φ. Πέτσα ΑΔ 21 (1966), Χρονικά, Β², 354.

Κίλλης. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Ρυάκι, βλ. Ἀρβανιτόπουλου, ΠΑΕ 1912, 241=Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 35, ἀρ. 6.

Κλέαγρος. Σὲ ἀπελευθερωτικὴ πράξη (263 μ.Χ.) ἀπὸ τὴν Ἐξοχὴ (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 146).

Κλεῖτος (4 παραδείγματα). Τὰ τρία παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.) (JHS 33 (1913) 339) καὶ τὸ ἄλλο σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Πλατανιά (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 444, ἀρ. 36).

Κλεο(ν)εῖκη. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Δημήτριο Κοζάνης, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 11, ἀρ. 20.

Κλεοπάτρα (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὴς ἀπὸ τὸν Ἅγιο Χριστόφορο Ἑορδαίας (Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 433, ἀρ. 10), ἀπὸ τὴν Αἰανή (Μουσεῖο Αἰανῆς) καὶ ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 4, ἀρ. 5).

Κοῖνος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Κοπρία (γυναικεῖο). Σὲ ἐπιγραφὴ (202/3 μ.Χ.) ἀπὸ τὴ Βέγορα Φλώρινας, βλ. Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 313-314.

Κρατέυας. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Ρυάκι, βλ. Ἀρβανιτόπουλου, ΠΑΕ 1912, 241=Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 35, ἀρ. 6.

Λέων. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸν Κόμανο, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 433, ἀρ. 11=Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 37, ἀρ. 9.

Λεωνᾶς. Σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Αἰανῆς, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 3, ἀρ. 3.

Λεωνίδας. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. πιδὸ πάνω στὸ λῆμμα Κοῖνος.

Λιμναῖος (2 παραδείγματα). Σὲ ἀναθηματικὴς ἐπιγραφὴς ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Φ. Πέτσα, ΠΑΕ 1965, 26) καὶ ἀπὸ τὴν Πτολεμαῖδα (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 895).

Λογική. Στὸν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Ἄνω Κώμη Κοζάνης, βλ. Λιούφη, Ἱστορία Κοζάνης, 32-33=Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 205.

Λυκαρίων (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Πτολεμαῖδα, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434, ἀρ. 13.

Λυκάς. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο (146/7 μ.Χ.) τοῦ Σισανίου, βλ. Δήμι-

τσα, 'Η Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Λυκιδίων. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Πτολεμαῖδα, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 36, ἀρ. 8.

Λύκος. Στὸν ἐφηβικὸν κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πιδὸ πάνω στὸ λῆμμα Λυκάς.

Λυσάνιος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Ἄνω Κώμη Κοζάνης, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 212, ἀρ. 10 καὶ εἰκ. 182.

Λυσίμαχος (6 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 311=SEG 24 (1969), ἀρ. 589), ἀπὸ τὴν Πτολεμαῖδα (Ν. Παππαδάκι «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434, ἀρ. 13) καὶ ἀπὸ τὸ Σκοπὸ (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 11).

Λυσίστρατος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Δρέπανο Κοζάνης, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, «Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος» 1922, 309=X. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 6, ἀρ. 7=SEG I, 268.

Μακεδών (2 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸν κατάλογο (146/7 μ.Χ.) τοῦ Σισανίου (βλ. πιδὸ πάνω στὸ λῆμμα Λυκάς) καὶ σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Παλαιόκαστρο (Parageorgiou, BPhW 21 (1901) 700=Baegel, δ.π., 52).

Μεγάρτας. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Μέλι[σσαι]. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ χωριὸ Καλαμίτσι (Μάνη) Γρεβενῶν, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 447, ἀρ. 46.

[Μέλι]τίνη. Σὲ ἐπιγραφή (ἐποχῆς Ἀδριανοῦ) ἀπὸ τὸ Νεστόριο Καστοριάς, βλ. Χ. Χατζῆ, Ἐφημ. «Δυτικὴ Μακεδονία» 5 Ὀκτ. 1964, σ. 2=Φ. Πέτσα, ΑΔ 20 (1965), Χρονικά, 439-440=E. Karetanopoulos, Two Inscriptions from Upper Macedonia (Orestis), «Epigraphica» 34 (1971) 75-79.

Μένανδρος. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὶς Πέτρες Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 431, ἀρ. 1.

Μενέδημος, σύζυγος τῆς Ἀδίστας. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Καισαρειά, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν τῇ Ἄνω Μακεδονίᾳ, ΑΕ 1933, 48.

Μενέλα(ο)ς (4 παραδείγματα). Τρία παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339) καὶ σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴ Δρούσκα—στὸ μυχὸ τῆς Βεγορρίτιδας λίμνης (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 435, ἀρ. 17).

Μενέ(φ)ι(λ)ος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πιδὸ πάνω.

Μικῆτης, ἱατρός. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Πύλη τῆς Μικρῆς Πρέσπας, βλ. Α. Ἀνδρειωμένου, ΑΔ 22 (1967), Χρονικά, Β², 416.

Μόσχος, ἐπιμελητής. Στὸ μνημεῖο ποῦ ἔστησε τὸ κοινὸ τῶν Ἑλιμιωτῶν πρὸς τιμὴ τοῦ αὐτοκράτορα Ἀντωνίνου Πίου (138-161 μ.Χ.), βλ. Δ. Κανατσούλη, Τὸ κοινὸν τῶν Ἑλιμιωτῶν, «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον

Σφενδόνη», 1959, 209 κ.έ. = Κ. Σιαμπανόπουλου, Αϊανή, 283.

Μύκων. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Κρατερό, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, Ἐπιγραφή ἐκ Φλωρίνης, «Ἀθηνᾶ» 58 (1954) 8=Bull. ἐρ. 1956.

[Μυ]λιναιῖος. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Καισαρειά, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 42-43.

Ν(ε)ίκανδρος (4 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.) (JHS 33 (1913) 339) καὶ ἀπὸ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὸν Ἅγιο Γεώργιο Γρεβενῶν (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 446, ἀρ. 40=BSA 18 (1911/12) 184, ἀρ. 32) κι ἀπὸ τὸ Βοσκοχώρι (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 169).

Ν(ε)ικάνωρ (5 παραδείγματα). Τρία παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (βλ. πὶὸ πάνω στὸ λῆμμα Νείκανδρος) καὶ δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφή (2ου π.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Ἀκρινή (Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 7, ἀρ. 9).

Νείκαρχος. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (στὸ νησάκι τοῦ Ἁγ. Ἀχιλλεῖου), βλ. Φ. Πέτσα, Διόρθωσις ἐπιγραφῆς Ἀγίου Ἀχιλλεῖου, «Μακεδονικά» 6 (1964/65) 287-291=Bull. ἐρ. 1966, 388, ἀρ. 238=SEG 24 (1969), ἀρ. 588.

Ν(ε)ικόλαος (6 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Νεικόμαχος (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (βλ. πὶὸ πάνω) καὶ σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα Φλώρινας (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 38, ἀρ. 14).

Νεικόπολις. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (146/7 μ.Χ.), βλ. Δήμητρα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Νεοκλής. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πὶὸ πάνω στὸ λῆμμα Νεικόμαχος.

Νεοπτόλεμος. Σὲ ἐπιγραφή τῶν Γρεβενῶν, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 446, ἀρ. 43.

Νεότεϊμος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πὶὸ πάνω στὸ λῆμμα Νεικόμαχος.

Νίκαια. Σὲ ἐπιγραφή (2ου μ.Χ. αἰῶνα) ἀπὸ τὶς Πέτρες Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 431, ἀρ. 2.

[Νικό]στρατος. Σὲ ἐπιγραφή τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς Αἰανῆς.

Ὀλυμπία, θυγατέρα τοῦ Πρωτᾶ καὶ τῆς Μέστας. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴ Μελίτη Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 21=Ruesch, Jdl 84 (1969) 147, R 8.

Ὀλυμπιάς (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Αἰανή (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 105) καὶ τὴν Ἑρμακιά (Α. Κεραμόπουλλου, ὁ.π., 37, ἀρ. 11=N. Παππαδάκι, ὁ.π., 434).

Ὀνομαστός. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὶς Πέτρες Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, *δ.π.*, 431, ἀρ. 2.

Ὀρέστης (3 παραδείγματα). Στὸ δῶγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339) καὶ σὲ ἐπιγραφὴς τῆς Κοζάνης (Φ. Πέτσα, ΠΑΕ 1965, 26) καὶ τῆς Πτολεμαΐδας (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 895).

Παϊάν. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ θέση «Μπουφάρν» (κοντὰ στὸ Τσοτύλι), βλ. Ν. Παππαδάκι, *δ.π.*, 445, ἀρ. 37.

Παράμονος (9 παραδείγματα). Τέσσερα παραδείγματα στὸ δῶγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339) καὶ τὰ ὑπόλοιπα σὲ ἐπιγραφὴς ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα Φλώρινας (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 18), ἀπὸ τὴ Βέγορα (Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά, 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 314), ἀπὸ τὴν Ἐξοχὴ (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 146), ἀπὸ τὶς Πέτρες (Ν. Παππαδάκι, *δ.π.*, 431, ἀρ. 1) καὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Φλώρινας (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 27).

Παριανός. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο (146/7 μ.Χ.) τοῦ Σισανίου, βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Παρμενέας. Σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ Μουσείου Κοζάνης, ἀρ. κατ. 178.

Παρμενίων (6 παραδείγματα). Τὰ τρία παραδείγματα στὸ δῶγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.) (JHS 33 (1913) 339) καὶ τὰ ὑπόλοιπα σὲ ἐπιγραφὴς ἀπὸ τὸ Βοσκοχώρι (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 169), ἀπὸ τὴν Τσοῦκα Καστοριάς (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 442, ἀρ. 33) καὶ ἀπὸ τὸ Παλαιόκαστρο Κοζάνης (Papageorgiou, BPhW 21 (1910) 1566=A. Struck, AM 27 (1902) 316, ἀρ. 38).

Πελεϊγένης. Σὲ ἐπιγραφὴ (2ου π.Χ.) ἀπὸ τὸ Δίπορο Γρεβενῶν, βλ. Ν. Παππαδάκι, *δ.π.*, 449, ἀρ. 52.

Περδικκας. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Ἀκρινή, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 9=L. Widmann, Sylloge Inscriptionum, ἀρ. 106.

Περ[ί]λας. Στὸ δῶγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Παρμενίων.

Πλούταρχος. Σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς Αἰανῆς.

Πολύστρατος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ τῆς Κοζάνης, βλ. BCH 79 (1955) 274=Bull. ép. 1956, 136, ἀρ. 147.

Πολυχάρης (2 παραδείγματα). Στὸ δῶγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Παρμενίων.

Πόρ[θος;], ἱερέας. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Καισαρειά, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 44.

Ποσ(ε)ιδώνιος (4 παραδείγματα). Στὸ δῶγμα τῶν Βαττυναίων (βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Παρμενίων), στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34) καὶ σὲ

ἐπιγραφές ἀπὸ τῆ Βέγορα (Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 314) καὶ ἀπὸ τῆ Σιταριά Φλώρινας (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 436-437, ἀρ. 20 = Μ. Alexandrescu-Vianu, «Dacia» 19 (1975) 196, ἀρ. 81).

Ποτάμων (3 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (βλ. πιδὸ πάνω στὸ λῆμμα Ποσειδώνιος) καὶ σὲ ἐπιγραφές ἀπὸ τῆ Δρούσκα—στὸ μυχὸ τῆς Βεγορρίτιδας λίμνης (Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 435, ἀρ. 17) καὶ ἀπὸ τὰ Πετρανά Κοζάνης (Α. Κεραμόπουλλου, «Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος» 1922, 311).

Πραξινόη. Σὲ ἐπιγραφὴ (2ου μ.Χ.) ἀπὸ τὶς Πέτρες Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 431, ἀρ. 2.

Πρατονεΐκης. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πιδὸ πάνω στὸ λῆμμα Παρμενίων.

Πρωτᾶς, σύζυγος τῆς Μέστας. Σὲ ἐπιγραφὴ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τῆ Μελίτη Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 21 = Ruesch, Jdl 84 (1969) 147, R 8.

Πτολεμαῖος (3 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Πύρρος. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Πλατανιά Βοΐου, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 444, ἀρ. 36.

Σελήνη. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Πτολεμαΐδα, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 434, ἀρ. 13.

Στράτων (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339) καὶ στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Τίμαιος (:). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πιδὸ πάνω.

Τυχικός. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (146/7 μ.Χ.), βλ. πιδὸ πάνω στὸ λῆμμα Στράτων.

Υάκινθος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πιδὸ πάνω στὸ λῆμμα Στράτων.

Υψίγονος. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (146/7 μ.Χ.), βλ. πιδὸ πάνω στὸ λῆμμα Στράτων.

Φειδίστη. Σὲ ἐπιγραφὴ (2ου π.Χ. αἰ.) τῆς Αἰανῆς, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 105.

Φίλα. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Τσόγκα Καστοριᾶς, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 442, ἀρ. 33.

Φίλαγρος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Φιλήμων. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν περιοχὴ Κοζάνης, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 33, ἀρ. 1.

Φίλιππος (17 παραδείγματα). Τὰ ἐπτὰ παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339), ἀπὸ δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Καισαρειά (Α. Κεραμόπουλλου, ΠΑΕ 1932, 47. ΑΕ 1933, 48) καὶ τὴν Ἀχλάδα (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 18) καὶ ἀπὸ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὸ Δίπορο Γρεβενῶν (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 449, ἀρ. 51), ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Χ. Μακαρόνα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά, «Μακεδονικά» (1941/42) 638, ἀρ. 89=JHS 66 (1946) 113), ἀπὸ τὸν Κρόκο (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 12), ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (βλ. πιδ. πάνω στὸ λῆμμα Λυσίμαχος), ἀπὸ τὸ Σισάνι (βλ. πιδ. πάνω στὸ λῆμμα Στράτων) καὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Φλώρινας (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 27).

Φιλίσκος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913) 339.

Φίλωνας, Ἀργεάτης. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Κέντρο (Βέντζια) Γρεβενῶν, βλ. πιδ. πάνω στὸ λῆμμα Ἀσκληπιάδης.

Φίλωτας (3 παραδείγματα). Τὰ δύο παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339) καὶ τὸ ἄλλο σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Καισαρειά (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 44).

Φίλωτέρα (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Καισαρειά (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 200), ἀπὸ τὴν Ἀγ. Ἄννα Καστοριάς (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 442, ἀρ. 30) καὶ ἀπὸ τὸ Σειρήνι Γρεβενῶν (Ν. Παππαδάκι, δ.π., 447, ἀρ. 47).

Χρυσέρος, δοῦλος. Σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Κοζάνης, βλ. Χ. Μακαρόνα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά, «Μακεδονικά» 2 (1941/42) 638, ἀρ. 89=JHS 66 (1946) 113.

Χ[ύτ]ρα. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Δίπορο Γρεβενῶν, βλ. Ν. Παππαδάκι, δ.π., 449, ἀρ. 51.

Ὠφελίων. Σὲ ἐπιγραφὴ ἄγνωστης προέλευσης τοῦ Μουσείου Φλώρινας, ἀρ. κατ. 5.

Δε[...]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (στὸ νησάκι τοῦ Ἀγ. Ἀχίλλειου), βλ. πιδ. πάνω στὸ λῆμμα Φίλιππος.

Δημ[ήτριος]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἄγνωστης προέλευσης τοῦ Μουσείου Φλώρινας, ἀρ. κατ. 5.

Κε[...]. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913) 339.

Κλεο[πάτρα ἡ νείκη]. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ τῆς Αἰανῆς, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 144.

Νε[....]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Ρυάκι, βλ. Ἀρβανιτόπουλου, ΠΑΕ 1912, 241=Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 35, ἀρ. 6.

Νικοδ[....]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ (Μουσεῖο Φλώρινας).

Νι[....]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Ροδιανή (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 163).

Ν[.....]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸν Κόμανο (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 894).

Πε [...]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Ρυάκι, βλ. πιὸ πάνω στὸ λήμμα Νε[.....]
[.....]ναῖος. Σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Κοζάνης, βλ. Β. Θεοφανείδη, Νέα προ-
σκήματα τοῦ Ἑθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, ΑΕ 1939/41, Ἀρχαιο-
λογ. Χρονικά, 10, ἀρ. 36.

[Νεῖκ;]ανδρο[ς]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἑθνικὸ (Μουσεῖο
Φλώρινας).

[....]εώνικος. Σὲ ἐπιγραφὴ ἄγνωστης προέλευσης τοῦ Μουσείου
Φλώρινας, ἀρ. κατ. 5.

[....]κάνειος. Σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ Μουσείου Κοζάνης, ἀρ. κατ. 156.

[....]κονας. Στὴν ἴδια ἐπιγραφὴ μὲ τὸ προηγούμενο ὄνομα.

[Μέ;]νανδρο(ς). Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Ἑξοχὴ
(Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 166).

[Θεῖ Δι;]όδωρος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913)
339.

[....]όδωρος. Σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Κοζάνης, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936,
10, ἀρ. 17.

[Θεόδωρ;]ος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Καισαρεῖα, βλ.
Α. Κεραμόπουλλου, ΠΑΕ 1932, 47.

[Φίλιππ;]ος. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα, βλ. πιὸ πάνω στὸ
λήμμα Φίλιππος.

[Φίλιπ;]πος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ τῆς Αἰανῆς, βλ. Κ. Σια-
μπανόπουλου, Αἰανή, 144.

[Ἰππόη Νικό;]στρατος. Σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Ἀρχαιολογικῆς
Συλλογῆς Αἰανῆς.

[Ἰππόη Νικό;]στρατος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ
Δρέπανο (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 7).

[....]στραυκος. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Καισαρεῖα, βλ. Κ. Σιαμπανό-
πουλου, Αἰανή, 200.

[....]τολλάς. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸν Κόμανο (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ.
κατ. 894).

[Γέλ;]ω[ν]. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913) 339.

Β' Ξένα ἀνθρωπωνύμια

Ἀγρίπ[πας]. Σὲ ἐπιγραφὴ (2ου μ.Χ. αἰ.) τῆς Κοζάνης, βλ. Χ. Μα-
καρόνα, ΑΕ 1936, 10, ἀρ. 17.

Αἰλίος (3 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (Δή-
μιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34) καὶ δύο
παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὴ (161-180 μ.Χ.) τῆς Αἰανῆς (Δ. Κανατσούλη, Τὸ

κοινὸν τῶν Ἑλλιωτῶν, «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον Σφενδόνη», 1959, 209 κ.έ.=Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 283).

Ἄ λ φ ῖ δ ι ο ς, στρατιώτης. Σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Λυγκηστίδας, βλ. BSA 18 (1911/12) 170, ἀρ. 3 [=AE 1913, 228].

Ἄ μ μ ῖ α (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὰς ἀπὸ τῆς Βεϋῆ Φλώρινας (Vanderpool, AJA 58, 1954, 238=Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά, «Μακεδονικά» 7, 1966/67, 355, ἀρ. 261=BCH 79, 1955, 276=«Ἀριστοτέλης» 10, 1958, 17), ἀπὸ τὸ Δίπορο Γρεβενῶν (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25, 1913, 449, ἀρ. 52) καὶ ἀπὸ τὸ Ρυάκι Κοζάνης (Ἀρβανιτόπουλου, ΠΑΕ 1912, 241=Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14, 1931/32, Παράρτημα, 35, ἀρ. 6).

Ἄ ν ο ὄ κ ι, δοῦλη. Σὲ ἀπελευθερωτικὴ πράξι (275 μ.Χ.) ἀπὸ τὴν Ἑξοχή (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 147).

Ἄ ν τ ω ν ε ῖ ν ο ς, στρατιώτης, γιὸς τῆς Κρισπέινας. Σὲ ἐπιγραφὴ (2ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τῆς Πέτρης Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 431, ἀρ. 3.

Ἄ ν τ ῶ ν ι ο [ς]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τῆς Δρούσκα (στο μυχὸ τῆς Βεγορίτιδας λίμνης), βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 435, ἀρ. 17.

Ἀ ὀ ρ η λ ῖ α (8 παραδείγματα). Τέσσερα παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὰς ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14, 1931/32, Παράρτημα, 38 καὶ 40, ἀρ. 14 καὶ 18), δύο παραδείγματα σὲ ἀπελευθερωτικὴ πράξι ἀπὸ τὴν Ἑξοχή (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 147) καὶ ἀπὸ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὰς ἀπὸ τὸ Σκοπὸ Φλώρινας (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25, 1913, 439, ἀρ. 25) καὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Φλώρινας (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 27).

Ἀ ὀ ρ η λ ι ο ς (6 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὰς ἀπὸ τὸ Σκοπὸ (Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 439, ἀρ. 25—Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. 11), ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14, 1931/32, Παράρτημα, 38, ἀρ. 14) καὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Φλώρινας (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 14 καὶ 20).

Ἄ φ ῖ α. Σὲ ἐπιγραφὴ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀγνωστῆς προέλευσης τοῦ Μουσείου Φλώρινας, ἀρ. κατ. 27.

[Β ἄ] β ῖ λ ο ς. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Δίπορο Γρεβενῶν, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 447, ἀρ. 46.

Β α β υ λ ῶ ν, σύζυγος τῆς Κλεοπάτρας, Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Χριστόφορο Ἑορδαίας, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 433, ἀρ. 10.

Β α ρ ῖ ν η. Σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ Μουσείου Κοζάνης, ἀρ. κατ. 52.

Β ἄ σ α. Σὲ ἐπιγραφὴ (3ου μ.Χ.) ἀπὸ τῆς Σιταριά Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 436-437, ἀρ. 20=M. Alexandrescu-Vianu, «Dacia» 19 (1975) 196, ἀρ. 81.

Β ἄ σ σ ο ς, δοῦλος. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Παλαιογράτσιανο, βλ. L. Heuzey, Le mont Olympe et l'Acarnanie, ἀρ. 44=Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 207=P. Roussel, REG 27 (1914) 455=REG 1930, 369=Baege, De Macedonum sacris, 192.

Γάϊος (3 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339), στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34) καὶ σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Ἄνω Κώμη (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 205).

Γέμελ(λ)ος. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Γάιος.

Γναῖος. Σὲ ἐπιγραφή τῶν Γρεβενῶν, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 446, ἀρ. 43.

Δομίτιος, μακεδονιάρχης. Σὲ ἐπιγραφή τοῦ Βελβεντοῦ, βλ. Ch. Edson, Macedonia III, 195-196.

Ἰουλία. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Φλῳρίνας, βλ. Ι. Τουράτσο-γλου, ΑΔ 24 (1969), Χρονικά, Β², 334.

Ἰουλιανός (4 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸν κατάλογο τοῦ Σισανίου (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Γάιος), σὲ δύο ἐπιγραφὰς τῆς Λυγκηστίδας (BSA 18 (1911/12) 170, ἀρ. 3=AE 1913, 228. «Ἀριστοτέλης» 10, 1958, 20) καὶ σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὸ Σκοπὸ Φλῳρίνας (Μουσεῖο Φλῳρίνας, ἀρ. κατ. 11).

Ἰούλιος (7 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα στὸν ἐφηβικὸν κατάλογο τοῦ Σισανίου (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Γάιος) καὶ ἀπὸ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὰς ἀπὸ τὴν ἀρχαία Βάτινα (JHS 33, 1913, 339), ἀπὸ τὴν Ἄνω Κώμη (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 205), ἀπὸ τὴν Καισαρεῖα (Α. Κεραμόπουλου, AE 1933, 42-43), ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (Φ. Πέτσα, «Μακεδονικά» 6 (1964/65) 287-291=Bull. ép. 1966, 388, ἀρ. 238=SEG 24, 1969, ἀρ. 588) καὶ ἀπὸ τὴν Πύλη τῆς Μικρῆς Πρέσπας (Α. Ἀνδρειωμένον, ΑΔ 22, 1967, Χρονικά, Β², 416).

Camu [...]. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ νησάκι τῆς Βεγορρίτιδας λίμνης, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 435-436, ἀρ. 16.

Κάπυλλος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τῆς Αἰανῆς, βλ. Α. Ἀνδρειωμένον, ΑΔ 24 (1969), Χρονικά, Β², 332=Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 167.

Κλαύδιος (3 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸν κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Γάιος.

Κοεῖντα. Σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴς Κάτω Κλεινῆς στὸ Μουσεῖο Φλῳρίνας, βλ. «Ἀριστοτέλης» 29 (1961) 10.

Κόιντος. Στὸν ἐφηβικὸν κατάλογο τοῦ Σισανίου (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Γάιος) καὶ σὲ ἐπιγραφὰς ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Ἰούλιος) καὶ ἀπὸ τὴν Πύλη τῆς Μικρῆς Πρέσπας (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Ἰούλιος).

Κρισεῖνα (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὰς ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Χ. Μακαρόνα, AE 1936, 4, ἀρ. 5) καὶ ἀπὸ τὴς Πέτρες Φλῳρίνας (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 431, ἀρ. 3).

Κ ρ (ε) ἴ σ π ο ς (5 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33, 1913, 339) καὶ σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Ἰούλιος), ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 4, ἀρ. 5), ἀπὸ τὴν Καισαρειά (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 42-43) κι ἀπὸ τὸ Ρυάκι (Ἄρβανι-τόπουλου, ΠΑΕ 1912, 241).

Λ ο ὕ κ ι ο ς (2 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = BSA 18, 1911/12, 185-186, ἀρ. 34) καὶ σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ νησάκι τῆς Βεγορρίτιδας λίμνης (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25, 1913, 435-436, ἀρ. 16).

Λ ο ὕ κ ο υ λ ο ς. Σὲ ἐπιγραφὴ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὸ Σκοπὸ Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 20.

Μ ᾱ. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ (2ου-3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὸ Παλαιόκα-στρο, βλ. Παπαγεωργίου, BPhW 21 (1901) 700 = Baege, De Macedonum sa-bris, 52.

Μ α ι κ ῆ ν α ς. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Σύνδενδρο Γρεβενῶν, βλ. ΠΑΕ 1936, 67 [= «Arch. Anzeiger» 52 (1937) 148].

Μ α μ ῖ α. Σὲ ἐπιγραφὴ ἐντοιχισμένη σὲ ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ Πύργοι Ἑορδαίας, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434, ἀρ. 15.

Μ α ν τ α. Σὲ ἐπιγραφὴ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴς Κάτω Κλεινὲς στὸ Μου-σεῖο τῆς Φλώρινας, βλ. «Ἀριστοτέλης» 29 (1961) 10.

Μ ά ξ ι μ ο ς. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (146/7 μ.Χ.), βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Μ ά ρ ι ο ς. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πιὸ πάνω.

Μ α ρ κ ῖ α. Σὲ ἐπιγραφὴ (2ου μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σκοπὸ Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὅ.π., 439, ἀρ. 25.

Μ α ρ κ ι α ν ό ς. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Τσοῦκα Καστοριᾶς, βλ. Ν. Παπ-παδάκι, ὅ.π., 442, ἀρ. 32.

Μ α τ ε ρ ω. Σὲ ἐπιγραφὴ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴ Μελίτη Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 21 = Ruesch, Jdl 84 (1969) 147, R 8.

Μ α τ υ μ ι α ν ό ς. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Ροδιανὴ (Μουσείο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 163).

Μ έ μ η. Σὲ ἐπιγραφὴ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ὅ.π., 38, ἀρ. 14.

Μ έ σ τ α. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Μελίτη Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλ-λου, ὅ.π., 40, ἀρ. 21 = Ruesch, Jdl 84 (1969) 147, R 8.

Ο ὀ α λ ε ρ ῖ α. Σὲ ἐπιγραφὴ ἐντοιχισμένη σὲ ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ Πύργοι Ἑορδαίας, βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Μαμία.

Ο ὀ α λ έ ρ ι ο ς (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913) 339.

Πετρωνία. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ τῆς Αἰανῆς, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 148.

Πετρώνιος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Ἄνω Κώμη Κοζάνης, βλ. Λιούφη, Ἱστορία Κοζάνης, 32-33=Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 205.

Πλευράδος (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33, 1913, 339) καὶ σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Τσοῦκα Καστοριᾶς (Ν. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25, 1913, 442, ἀρ. 32).

Πο(ύ)πλιος (3 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὴ (3ου μ.Χ.) αἰ.) ἀπὸ τὴ Σιταριά Φλώρινας (Ν. Παπαδάκι, ὁ.π., 436-437, ἀρ. 20=Μ. Alexandrescu-Vianu, «Dacia» 19, 1975, 196, ἀρ. 81) καὶ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Αἰανῆς (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 148).

Πρεῖμος (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33, 1913, 339) καὶ σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (Φ. Πέτσα, «Μακεδονικά» 15, 1975, 311=SEG 24, 1969, ἀρ. 589).

Πρόκλος (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (βλ. πῶ πάνω) καὶ στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18, 1911/12, 185-186, ἀρ. 34).

Ρήγλος. Σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Κοζάνης, βλ. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14(1931/32), Παράρτημα, 33, ἀρ. 2.

Ρυμητάκης (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὰς ἀπὸ τὴ Βεύη (Vanderpool, AJA 58, 1954, 238=Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά, «Μακεδονικά» 7, 1966/67, 355, ἀρ. 261=BCH 79, 1955, 276=«Ἀριστοτέλης» 10, 1958, 17) καὶ ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14, 1931/32, Παράρτημα, 33, ἀρ. 2).

Σαμβαθίων. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο (146/7 μ.Χ.) τοῦ Σισανίου, βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Σεκοῦνδος. Στὸν ἴδιο ἐφηβικὸ κατάλογο, βλ. πῶ πάνω.

Σέξτος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Ἄνω Κώμη, βλ. Λιούφη, Ἱστορία Κοζάνης, 32-33=Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 205.

Σεύθης. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Ἄνω Κώμη, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, ὁ.π., 212, ἀρ. 10 καὶ εἰκ. 182.

Συλουανός. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πῶ πάνω στὸ λῆμμα Σαμβαθίων.

Τερεντιανή. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Σιταριά Φλώρινας, βλ. πῶ πάνω στὸ λῆμμα Πούπλιος.

Τερεντιανός (3 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Σιταριά (βλ. πῶ πάνω στὸ λῆμμα Πούπλιος) καὶ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὴ ἄγνωστης προέλευσης τοῦ Μουσείου Φλώρινας, ἀρ. κατ. 5.

Τερτιανός. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Σαμβαθίων.

Τήρης. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913) 339.

Τιβέριος (2 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Σαμβαθίων.

Τίτος (4 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (βλ. πρὸ πάντων) καὶ σὲ ἐπιγραφὰς ἀπὸ τὴν Αἰανὴ (Χ. Μακαρόνα, AE 1936, 3, ἀρ. 3), ἀπὸ τῆ Δρούσκα—στὸ μυχὸ τῆς Βεγορρίτιδας λίμνης (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25, 1913, 435, ἀρ. 17) καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (Φ. Πέτσα, «Μακεδονικὰ» 6, 1964/65, 287-291=Bull. ἐρ. 1966, 388, ἀρ. 238=SEG 24, 1969, ἀρ. 588).

Φλάβιος (5 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Σαμβαθίων) καὶ ἀπὸ ἑνα παραδειγμα σὲ ἐπιγραφὰς τῆς Αἰανῆς (Χ. Μακαρόνα, AE 1936, 3, ἀρ. 3), τῆς ἀρχαίας Λύκας (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Τίτος) καὶ τῶν Πύργων Ἑορδαίας (Ν. Παππαδάκι, δ.π., 434, ἀρ. 15).

Φουδανός. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913) 339.

Φουνδίνος. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Σαμβαθίων.

RÉSUMÉ

Dimitrios C. Samsaris, L'anthroponymie de la Macédoine Occidentale à l'époque romaine d'après les données épigraphiques*.

Il y a cinq ans qu'on prépare au Centre de Recherches Archéologiques de la Société d'Études Macédoniennes un Corpus d'inscriptions anciennes de la Macédoine Occidentale (c'est-à-dire de la partie grecque de l'ancienne Haute Macédoine). Pour faciliter la recherche historique de cette région, l'auteur donne dans le présent article le matériel anthroponymique fourni par les inscriptions trouvées jusqu'à maintenant en Macédoine Occidentale. Les recherches statistiques faites sur les noms de personnes ont prouvé que les exemplaires de noms attestés par les inscriptions de l'époque romaine (II av. J.-C.-IV ap. J.C.) arrivent au total le nombre de 454 dont la grande majorité (335 noms ou 73,8%) sont grecs et le reste (119 noms ou 26,2%) sont étrangers.

Les 190 exemplaires des anthroponymes grecs ont un caractère pangrec, c'est-à-dire ils se rencontrent dans tout le monde hellénique ou hellénisé. Parmi ces noms on remarque huit catégories: noms théophoriques, mythologiques et historiques, noms qui montrent des qualités morales et physiques ou expriment des espérances ou d'autres idées des parents, noms empruntés à la nature et noms qui se rattachent à la guerre. Parmi les anthroponymes grecs il y a aussi trois épirotes et un théssalien. Mais ce sont les noms macédoniens dont le nombre est particulièrement élevé (145 noms ou 43,3% sur la totalité des noms grecs). Le pourcentage augmenté des noms macédoniens, qui donne une particularité à la Macédoine Occidentale, s'explique surtout par le patriotisme local des Macédoniens qui se manifeste clairement par leur persistance à l'ancienne tradition anthroponymique. Enfin, parmi les 119 anthroponymes étrangers attestés par les inscriptions il y a neuf noms thraces, dix noms anatoliens et un nom illyrien. Mais la plus grande majorité des anthroponymes étrangers sont romains (96 noms).

Quant au système anthroponymique, l'auteur constate que dans certains cas les enfants portent les mêmes noms que leurs parents. Les arbres généalo-

* Il s'agit du texte d'une communication faite au VIIIème Congrès International d'Epigraphie Grecque et Latine (Athènes, 3-9 octobre 1982).

giques donnent une idée plus précise par rapport au système anthroponymique. Quant à la formule onomastique on constate l'emploi de quatre formes: deux grecs, un romain et un mixte. Des ces formes ce sont les grecs qu' on rencontre plus souvent sur les inscriptions.

Enfin, l'auteur en se basant sur les données de l'anthroponymie, dégage des diverses conclusions historiques concernant les cultes, la composition de la population, la société et l'hellénisation-romanisation anthroponymique en Macédoine Occidentale à l'époque romaine. Ainsi, en se basant sur les noms théophoriques on constate le culte des 10 dieux grecs (Apollo, Artémis, Aphrodite, Asklépios, Dionysos, Dioscures, Hermès, Isis, Poseidôn et Zeus).

Quant à la composition de la population, on constate l'installation en Macédoine Occidentale des parèques athéniens, thessaliens et romains et encore des émigrés thraces, illyriens et anatoliens. Mais, il est remarquable que le nombre des étrangers installés dans cette région était sans doute très diminué en comparaison avec le reste de la Macédoine. Ce phénomène démographique s'explique surtout par des raisons économiques, c'est-à-dire par la pauvreté de cette région montagneuse et par le manque de plusieurs centres urbains qui constituaient partout pôles d'attraction des émigrés.

En se basant sur l'anthroponymie on peut aussi puiser des renseignements utiles à propos des diverses classes sociales et surtout de l'aristocratie et de la classe des esclaves. D'ailleurs les paires mixtes des noms (grecs et étrangers) dans les mêmes familles fournissent des indices précieux pour le phénomène sociale des mariages mixtes.

Mais l'anthroponymie présente, comme le prouve l'auteur, un intérêt particulier pour l'étude d'un autre phénomène socio-culturel; il s'agit de l'hellénisation et de la romanisation anthroponymique. Ainsi, on constate que les étrangers avaient été progressivement assimilés. Il est remarquable que la plupart des Thraces et des Anatoliens ont été hellénisés. De même, c'étaient plusieurs Romains qui, vers la fin de l'époque impériale, ont été aussi hellénisés. Par contre, en jugeant du nombre des noms romains, on aboutit à la conclusion que la romanisation anthroponymique n'avait pas fait le même progrès que l'on voit dans le reste de la Macédoine- surtout en Macédoine Orientale et Septentrionale- où il y avaient des colonies romaines et municipia qui fonctionnaient comme vrai foyers de romanisation. En général, la romanisation anthroponymique-indépendemment de son expansion-avait touché les étrangers (Thraces et Anatoliens) et aussi les Macédoniens. Mais, il semble clairement que la romanisation anthroponymique n'avait pas touché dans le même degré tous les Macédoniens. Ain-

si, à partir des données anthroponymiques, l'auteur constate l'existence de six niveaux de romanisation. D'après cette distinction, la romanisation était complète dans le dernier niveau où les romanisés portaient uniquement des noms romains.

Enfin, en se basant sur les données épigraphiques, l'auteur établit un catalogue anthroponymique de la Macédoine Occidentale. Ce catalogue contient tous les noms grecs et étrangers qu'on rencontre sur les inscriptions datées du IIe s.av. J.-C. jusqu'au milieu du IVe s. ap. J.-C.